

НАТАН ВОРАНАЎ

Натан Воронѡв Natan Voranau

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

НАТАН ВОРАНАЎ

Натан Воронов Natan Voranau

Мінск
«Беларусь»
2016

УДК [75071.1(476)+929 Воранаў](084.1)

ББК 85.143(4Бел)яб

Н 33

Серыя заснавана ў 2012 годзе

Аўтар ідэі і каардынатар праекта *У. І. Пракапцоў* —
генеральны дырэктар Нацыянальнага мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь, кандыдат мастацтвазнаўства,
заслужаны дзеяч мастацтваў Рэспублікі Беларусь

Аўтар тэксту і складальнік *Н. Л. Сяліцкая*

*Выданне ажыццёўлена па заказе і пры фінансавай падтрымцы
Міністэрства інфармацыі Рэспублікі Беларусь*

На вокладцы: Н. Воранаў. Плошча Перамогі. 1964

ISBN 978-985-01-1186-9

© Сяліцкая Н. Л., тэкст, складанне, 2016

© Афармленне. Выдавецтва «Беларусь», 2016

М

ворчасць Натана Воранава, выдатнага савецкага жывапісца, заслужанага дзеяча мастацтваў БССР (1966), дацэнта кафедры малюнка і жывапісу Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (1970), займае годнае месца ў нацыянальным мастацтве XX стагоддзя. За сваё яркае жыццё майстрам былі створаны дзіўныя па прыгажосці і выразнасці мастацкай мовы творы, якія адрозніваюцца жанравай і тэматычнай разнастайнасцю.

Натан Майсеевіч Воранаў (1916—1978) нарадзіўся ў Магілёве. У сям’і Майсея і Соф’і раслі яшчэ двое сыноў — старэйшы Аарон і малодшы Веньямін. Бацька быў мастаком і выкладаў у мясцовай мастацкай школе. Відавочна, што творчая атмасфера, у якой рос маленькі Натан, паўплывала ў далейшым на яго жаданне прафесійна займацца мастацтвам.

Да 1953 года (аж да адкрыцця мастацкага факультэта пры Беларускім тэатральным інстытуце ў Мінску) на тэрыторыі Беларусі галоўнай навучальнай установай па прафесійнай падрыхтоўцы мастакоў быў Віцебскі мастацкі тэхнікум. Менавіта туды ў 1931 годзе паступіў Натан і правучыўся там да 1934 года. Яго настаўнікамі сталі знакамітыя Іван Ахрэмчык і Фёдар Фогт. Затым на працягу года Н. Воранаў выкладаў жывапіс і малюнак у школах № 3 і № 20 у Магілёве. У 1934 годзе быў уведзены IV курс навучання ў Віцебску і мастак працягнуў вучобу. Ужо ў тэхнікуме ён праявіў сябе як выдатны вучань, у якім строга выкладчыкі ўбачылі велізарны творчы патэнцыял. Пра гэта сведчыць і той факт, што ўжо з 1933 года малады мастак стаў прымаць удзел у выставах.

У 1935 годзе Н. Воранаў у ліку лепшых вучняў быў накіраваны на вучобу ў Ленінград у Інстытут жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя І. Я. Рэпіна. Яму

пашчасціла паступіць у майстэрню выдатнага савецкага мастака і таленавітага педагога Аляксандра Асмёркіна, які выхаваў некалькі пакаленняў студэнтаў у лепшых традыцыях рускага і заходняга мастацтва. У 1941 годзе ў гэтым інстытуце з поспехам прайшла першая персанальная выстава Натана Майсеевіча. Гэта быў апошні курс перад дыпламам. Летам малады чалавек павінен быў ехаць на мастацкую практыку ў Карпаты.

Аднак 22 чэрвеня 1941 года пачалася Вялікая Айчынная вайна. У гэты час Н. Воранаў знаходзіўся дома на вакацыях у сваіх бацькоў у Магілёве. Нягледзячы на тое што студэнт меў права заставацца ў Ленінградзе да заканчэння вучобы, ён прыняў іншае рашэнне. Пасля кароткатэрміновай вучобы ў 3-м артылерыйскім вучылішчы (г. Кастрада) Н. Воранаў добраахвотнікам пайшоў на фронт. Маючы магчымасць пазбегнуць страшнай долі ваенных гадоў, замест прыгожых карпацкіх пейзажаў ён абраў самы, мабыць, складаны, але годны шлях. Натан Майсеевіч быў з ліку тых беларускіх мастакоў, якія добраахвотна аддалі перавагу зброі замест пэндзляў і палітры. Сярод іх — і майстры, і тыя, хто ў будучым зойме годнае месца ў нацыянальным мастацтве. Дастаткова ўспомніць Б. Аракчэева, А. Бархаткова, Г. Бржазоўскага, В. Вярсоцкага, П. Гаўрыленку, А. Глебава, В. Грамыку, П. Данелію, І. Дмухайлу, С. Каткова, А. Кроля, П. Крохалева, С. Лі, А. Малішэўскага, П. Масленікава, А. Мазалёва, М. Манасзона, М. Савіцкага, У. Сухаверхава, Л. Шчамялёва і многіх іншых — людзей, для якіх свабода краіны стала сінонімам уласнай свабоды.

Натан Воранаў прайшоў праз усю вайну. У свае няпоўныя 30 гадоў ён камандаваў батарэяй 45-міліметровых процітанкавых гармат на Паўднёва-Заходнім фронце (1941—1942), пазней быў камандзірам узвода разведкі 77-га артылерыйскага палка 248-й стралковай дывізіі на 4-м Украінскім фронце. Тройчы ён знаходзіўся на мяжы фізічнай смерці: аднойчы асколак міны нават прайшоў у міліметры ад сэрца. У другі раз, ужо ў лютым 1945 года, калі Перамога была зусім блізкай, асколкі варажай міны трапілі ў вочы будучаму жывапісцу, на некаторы час пазбавіўшы яго самага важнага для мастака — зроку. У сям’і мастака — у двух унукаў Паўла і Уладзіміра Кандрусевічаў, таленавітых беларускіх жывапісцаў, — да гэтага часу беражліва захоўваюцца франтавыя лісты дзёда. Гэта як памяць пра гісторыю тых страшных падзей, якія маглі пазбавіць беларускае мастацтва таленавітага мастака. Літаральна за

некалькі дзён да бяды Н. Воранаў напісаў сваім бацькам: «Болей за ўсё крыўдна, што даводзіцца таптацца на месцы ў той час, калі ... пабрацімы падлічваюць ужо, колькі засталася кіламетраў да Берліна ...»¹.

Магчыма, гэты факт з біяграфіі мастака шмат у чым вызначыў асаблівасці далейшай творчасці Н. Воранава. На час аслепнуўшы, мастак мроіў аб ... колеры! Чалавечая псіхіка ўладкавана такім чынам, што, толькі калі пазбавішыся чагосьці вельмі важнага ў жыцці, пачынаеш гэта па-сапраўднаму цаніць. Знаходзячыся ўжо ў ленинградскім шпіталі, прыкаваны да ложка, Натан Майсеевіч успамінаў, як у 1941 годзе на вакацыях у бацькоў ён пісаў букет бэзу ў проставай вазе. У яго памяці адбілася, як у залежнасці ад асвятлення змянялася колеравая палітра гэтага немудрагелістага нацюрморта. Варта было камусьці адчыніць дзверы ў пакой — і блікі клаліся на прадметы ўжо зусім па-іншаму, мяняўся каларыт з халоднага на залаціста-бэжавы... Яшчэ прыгадваліся ўступныя экзамены ў Віцебскі мастацкі тэхнікум, калі «строгі і прыдзірлівы» Ф. А. Фогт правяраў у абітурыентаў успрыманне колеру з дапамогай самаробнага альбома, старонкі якога ва ўспамінах мастака нагадвалі мудрагелістую вясёлку... Мастак пасля створыць мноства выдатных карцін, разнастайных па тэматыцы і кампазіцыйным вырашэнні, якія сталі класікай нацыянальнага мастацтва, але, будучы аднойчы агорнуты поўнай цемрай і цудам вярнуўшыся з яе, ён на працягу ўсяго жыцця стане ўслаўляць прыгажосць свету матэрыяльнага, азоранага разнастайнасцю колеру ва ўсёй яго паўнаце. Колер назаўжды зойме галоўнае месца ў яго творчасці.

У ваенныя гады Натан Воранаў рабіў графічныя замалёўкі аднапалчан і тых месцаў, дзе ён ваяваў. Але ўсё роўна ён марыў пра жывапіс, паўнакроўны, шматколёрны, важкі... Неўзабаве пасля доўгачаканай Вялікай Перамогі мастаку ўдалося дастаць у шпіталі фарбы і палатно. Сваім родным ён паведаміць: «...Пішу партрэт... Гэта ўпершыню алеем пасля букета бэзу ў Магілёве ў 41-м ...»².

¹ Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя / У. А. Бойка. — Мінск: Вышэйшая школа, 1976. — С. 98.

² Там жа. — С. 100.

Ужо ў 1946 годзе Н. Воранаў дэмабілізаваўся з Савецкай Арміі. За заслугі перад Айчынай ён быў узнагароджаны ордэнам Чырвонай Зоркі (май, 1944), ордэнам Айчыннай вайны II ступені (люты, 1945), медалём «За перамогу над Германіяй у Вялікай Айчыннай вайне 1941—1945 гг.» (1945) і яшчэ шэрагам урадавых узнагарод. Выканаўшы свой грамадзянскі абавязак, Натан Майсеевіч цалкам паглыбіўся ў любімы і жаданы свет мастацтва.

У 1948 годзе Натан Воранаў паспяхова скончыў Інстытут жывапісу, скульптуры і архітэктуры імя І. Я. Рэпіна, напісаўшы дыпломную шматфігурную кампазіцыю «Рэйд Каўпака». Яго настаўнікам быў легендарны А. Асмёркін, які даў добры старт маладому мастаку. У свой час Аляксандр Аляксандравіч з'яўляўся актыўным удзельнікам выстаў знакамітага аб'яднання «Бубновы валет». На яго творчасць моцны ўплыў зрабілі французскі фавізм і кубізм, а таксама мастацкая спадчына Поля Сезана. З часам Натан Майсеевіч шмат у чым пераняў педагогічнае майстэрства А. Асмёркіна і яго любоў да авангарду пачатку XX стагоддзя.

Прыехаўшы ў Мінск у канцы 1940-х гадоў, Н. Воранаў ўпэўнена заявіў пра сябе як пра высокапрафесійнага мастака і вельмі хутка заслужыў прызнанне гледачоў і павагу калег, удзельнічаючы ў шматлікіх рэспубліканскіх і ўсесаюзных выставах. З 1966 года і да канца сваіх дзён Натан Воранаў выкладаў на кафедры малюнка і жывапісу Беларускага дзяржаўнага тэатральна-мастацкага інстытута (цяпер Беларуская дзяржаўная акадэмія мастацтваў). Студэнты паміж сабой ласкава называлі яго «Наташа». Многія з іх пасля сталі мастакамі, чыя творчасць займае годнае месца ў нацыянальным мастацтве (У. Тоўсцік, Г. Баранаў, І. Грынберг, А. Сухан і інш.). Са слоў яго ўнука Паўла Кандрусевіча, сярод сваіх калег-выкладчыкаў асабліва цёплыя адносіны ў Натана Майсеевіча склаліся з І. Ахрэмчыкам і М. Данцыгам.

Ужо ў дыпломнай рабоце Н. Воранава «Рэйд Каўпака», якая паказвае гістарычныя падзеі мінулай вайны, адчуваецца ўпэўненая рука майстра. Карціна дэманстравалася на Усесаюзнай выставе ў Маскве, прысвечанай 30-годдзю ВЛКСМ, і была ўдастоена 3-й прэміі. Прафесійнай крытыкай твор Натана Майсеевіча быў прызнаны ўдачай маладога мастака, яго неаднаразова змяшчалі на першых старонках газет і часопісаў і абмяркоўвалі ў прэсе. Напрыклад, можна было прачытаць наступнае: «Усеагульную ўвагу прыцягвае

таксама карціна мастака Н. Воранава «Рэйд Каўпака», якая перадае народны, масавы характар партызанскага руху...»³. Аднак не абышлося і без заўваг. Той жа аўтар піша: «...Кажучы пра поспехі беларускіх мастакоў у стварэнні вобразаў лепшых людзей рэспублікі, мы не можам абысці маўчаннем і істотны недахоп, уласцівы шэрагу карцін. Гэты недахоп — у незавершанасці работ... У карцінах Воранава і Цвірка («Нескароныя», 1947. — *Заўвага аўт.*) фігуры другога плана пазбаўлены выразнасці формы, пэўнасці контураў. Усё гэта, вядома, зніжае эмацыйнасць твора, пазбаўляе яго неабходнай сілы, пераканаўчасці. У гэтым адчуваецца перажытак фармалізму»⁴. Такі папрок з боку афіцыйнай крытыкі меў пад сабой рэальныя падставы. Дастаткова ўспомніць, што настаўнік Н. Воранава А. Асмёркін у гэты час быў абвінавачаны ў фармалізме і прапагандзе заходніх павеваў. Тым не менш гэта не стала перашкодай для маладога выпускніка знакамітай ленінградскай ВНУ.

На фарміраванне мастацкай мовы Натана Воранава і яго творчага крэда паўплывала некалькі фактараў. Аналізуючы біяграфію мастака, становіцца відавочным, што ён быў чалавекам свайго часу. Натан Майсеевіч заўсёды займаў актыўную грамадзянскую пазіцыю: неаднаразова выбіраўся членам праўлення Саюза мастакоў БССР, з 1963 па 1965 год выконваў абавязкі яго старшыні, узначальваў першасную партыйную арганізацыю. Ён быў верны ідэалам свайго часу і прытрымліваўся ў творчасці асноўных догмаў сацыялістычнага рэалізму — адзінага тады дапушчальнага стылю ў афіцыйным мастацтве. За тры дзесяцігоддзі творчага шляху жывапісцам было створана нямала карцін на гісторыка-рэвалюцыйную і ваенную тэму, напісаны партрэты сучаснікаў, індустрыяльныя і лірычныя пейзажы, нацюрморты. Пры гэтым сюжэтна-тэматычная карціна заставалася для майстра прыярытэтнай. Аднак творчасць Натана Майсеевіча выходзіла за рамкі гэтага метаду. Захоўваючы ідэалагічную аснову афіцыйнага мастацтва, у жывапісна-пластычным вырашэнні сваіх карцін ён творча пераасэнсоўвае спадчыну імпрэсіянізму, а таксама

³ Меликадзе, Е. Виставка белорусских художников / Е. Меликадзе // Советское искусство. — 1949. — № 7 (1147). — С. 1.

⁴ Там жа.

ма постімпрэсіянізму і фавізму. Такое спалучэнне розных мастацкіх традыцый і бяспрэчнага таленту каларыста робіць асабліва прывабным творчасць мастака і для сучаснага глядача.

У калекцыі Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь самым раннім творам Н. Воранава з'яўляецца палатна «У цені», створанае ім у 1939 годзе падчас вучобы ў Ленінградзе. У эцюдзе, напісаным з натуры, прыкметна ўменне мастака выбудаваць тонкія колеравыя суадносіны цёмных ружовых, серабрыстых і зялёных адценняў. У імкненні да максімальнага абагульнення вобраза натуршчыцы, у некалькі ўмоўнай, плоскаснай манеры пісьма прасочваецца ўплыў постімпрэсіянізму і мастацкіх прынцыпаў аб'яднання «Бубновы валет». Акрамя таго, мастак імкнецца максімальна арганічна «ўпісаць» фігуру мадэлі ў навакольнае асяроддзе. Настрой летуценнай сузіральнасці жанчыны сугучны стану прыроды. Пасля гэты прынцып ён будзе часта выкарыстоўваць пры стварэнні партрэтаў, «змяшчаючы» мадэляў у адпаведную агульную задуму твора атмасферу.

Астатнія творы майстра з калекцыі музея належаць да сталага перыяду яго творчасці, калі ён ужо жыве ў Мінску. Характэрна, што, аднойчы абраўшы свой шлях у мастацтве і вызначыўшыся з тэмамі, мастак назаўжды застаўся верным сабе. Можна толькі адзначыць у яго пазнейшых творах гарманічнае ўзмацненне экспрэсіўнасці пісьма і выкарыстанне больш кантраснай колеравай гамы.

Шматлікія творы на гісторыка-рэвалюцыйную тэму напісаны Н. Воранавым у лепшых традыцыях ленінградскай акадэмічнай школы жывапісу і напоўнены зместам, які адпавядаў ідэалагічным устаноўкам сацыялістычнага рэалізму. У такіх карцінах, як «Па даручэнні Ленінскага ЦК РКП (б). Мінск, 1919 год» (1952—1954), «Раніца ў Кастрычніку. Мінск, 1917 год» (1955—1957), «Беларусь. За ўладу Саветаў» (1966—1967), мастак звяртаецца да падзей рэвалюцыйнага мінулага Беларусі. Для кожнага палатна ён знаходзіць цікавае кампазіцыйнае і каларыстычнае вырашэнне. Пераканаўчаму ўвасабленню задумы ў гэтых шматфігурных творах спрыяла стварэнне падрыхтоўчых эцюдаў, напісаных мастаком з натуры; некаторыя з якіх знаходзяцца ў зборы музея.

Мабыць, для шырокага кола глядачоў самым вядомым палатнам Нагана Воранава з'яўляецца «Раніца ў Кастрычніку. Мінск, 1917 год». На ім намалюваны атрад чырвонаармейцаў, якія ахоўваюць парадак на адной з цэнтральных вуліц Мінска. Рабочыя і сяляне ў той перыяд масава запісаліся добраахвотнікамі ў рады Чыр-

вонай Арміі. Н. Воранаў пісаў: «...Адлюстравачь дні Вялікага Кастрычніка ў Беларусі было маёй даўняй марай, і я пастараўся ажыццявіць гэтую мару ў карціне... Мне хацелася паказаць людзей рэвалюцыйных будняў, поўных гарачага жадання адстаяць уладу Саветаў. Людзей, якіх яшчэ чакаюць шматлікія выпрабаванні ваенных гадоў, абаронцаў маладой Савецкай рэспублікі ад знешніх і ўнутраных ворагаў»⁵. Нягледзячы на выбраную тэму, у творы адсутнічае патэтыка. Кампазіцыя выбудавана такім чынам, што ў гледача ствараецца эфект прысутнасці ў прасторы палатна. Пасля дажджлівай восеньскай ночы патруль размясціўся ля вогнішча блізка ад Ніжняга рынка (цяпер плошча Восьмага сакавіка). Яркія водбліскі вогнішча кладуцца на твары і вопратку чырвонаармейцаў. Значную сэнсавую нагрузку нясе ў карціне гарадскі пейзаж, ахінуты смутой восеньскага туману. Каларыт пабудаваны на тонкіх сцудносінах серабрыста-ліловых і сініх адценняў.

Вялікую ўвагу ў сваёй творчасці Натан Воранаў надаваў адлюстраванню глабальных пераўтварэнняў, якія адбываліся ў краіне і змянялі аблічча рэспублікі. Яго карціна «Шахтабудаўнікі Беларусі» (1961) вылучаецца сярод іншых, напісаных мастаком на тэму сучаснасці, і па вобразным вырашэнні, і па кампазіцыі, і па жывалісе. У ёй Натан Майсеевіч па-майстэрску перадаў дух свайго часу — грандыёзнае будаўніцтва, якое ахапіла у той перыяд усю краіну. Пры гэтым аб'екты новых будынкаў не заглушаюць фігуры рабочых. Як сказаў Р. Бадзін, «...устойлівасць і раўнавага кампазіцыі яшчэ больш падкрэсліваюцца разнастайнымі паставамі будаўнікоў, удала знойдзенымі сцудносінамі фігур з рознымі механізмамі будоўлі»⁶. Тэма сучаснасці ўвасоблена і праз адбор тыпажоў рабочых, і праз старанна прадуманую кампазіцыйную пабудову твора. Маляўнічае вырашэнне дадзенага палатна адрозніваецца экспрэсіўным, дынамічным мазком, свабоднай лепкай формы.

Падзеі ваенных гадоў, якія сталі ўжо гісторыяй, хвалявалі Н. Воранава на працягу ўсяго творчага шляху. Да гэтай тэмы мастак ставіўся з асаблівым трапятаннем. Ён падоўгу выношваў задуму кожнай карціны на ваенную тэму. Мастак адзначаў: «Гэтак жа, як чатыры гады на фронце дапамаглі мне распрацоўваць характары ў карцінах аб Кастрычніку і грамадзянскай вайне, я

⁵ Воранаў, Н. Дзівосны сцяг / Н. Воранаў // Работніца і сялянка. — 1960. — № 10. — С. 8.

⁶ Бадзін, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов / Р. Г. Бадзін. — Мінск: Беларусь, 1979. — С. 7.

спадзяюся, што мне дапаможа вопыт працы над тэмай міру і перамогі яшчэ раз паспрабаваць падысці да тэмы Вялікай Айчыннай ...»⁷. У распрацоўцы ваеннай тэмы ён імкнуўся стварыць перш за ўсё вобраз, прынцыпова пазбягаючы прамой ілюстрацыі той ці іншай падзеі: «Карціна-вобраз — так я ўяўляю сучасны жывапісны твор пра Вялікую Айчынную вайну. Да гэтай высновы мы прыйшлі ўсе. Добра працаваць, калі вакол — таленавітыя калегі ... Майму сэрцу шмат гавораць «Віцебскія вароты» Міхаіла Савіцкага ... А возьміце карціны Мая Данцыга. Яго «Партызанская вяселле» — прынцыповая ўдача. Гэта карціны-вобразы ...»⁸.

У 1973 годзе Н. Воранаў напісаў карціну «Памяці аднапалчан сорак першага». Выцягнуты гарызантальны фармат, высокая лінія гарызонту, тонкая палоска нізкага зімовага неба на досвітку і тры фігуры салдат буйным планам, якія цягнуцца па высокіх гурбах. Пры гэтым твары байцоў немагчыма разгледзець — яны раствараюцца ў змроку. Усю ўвагу Натан Майсеевіч сканцэнтраван на дэталях, нюансах, якія дазваляюць адчуць атмасферу вайны, настрой, час. Сродкі мастацкай выразнасці падпарадкаваны галоўнай ідэі: стварэнню карціны-сімвала, якая мае глыбокі метафарычны змест.

За сваё творчае жыццё Натан Воранаў стварыў цэлую галерэю партрэтаў, героямі якіх сталі яго сучаснікі: людзі працы, перадавікі вытворчасці, спартсмены, дзеячы навукі і мастацтва. Толькі ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь такіх твораў больш за трыццаць. Для напісання практычна кожнага з іх мастак рабіў папярэднія эцюды з натуры, выязджаў на месца працы людзей, асабіста меў зносіны з імі. І ў жывой гутарцы з добразычлівым, адкрытым да дыялогу мастаком чалавек раскрываўся, бо для Натана Майсеевіча было важным не толькі стварыць вобразы лепшых прадстаўнікоў савецкага народа, на якіх варта было б раўняцца, але і падкрэсліць індывідуальны характар кожнага з іх.

У 1949 годзе Н. Воранаў, знаходзячыся ў творчай паездцы ў Куйбышаве, напіша шэраг партрэтаў вядомых людзей Волжскай вобласці для Усесаюзнай выставы карцін, прысвечанай 32-й гадавіне Кастрычніцкай рэвалюцыі (у калекцыі музея — «Капітан флагманскага парахода «Руслан» маёр Букаеў П. С.»

⁷ Бойко, В. Перед мольбертом [Электронный ресурс] / В. Бойко. — Режим доступа: <http://voronov.by/gazety>. — Дата обращения: 02.08.2016.

⁸ Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя. — С. 101.

і «Партрэт Трубкаіна М. В., лаўрэата Дзяржаўнай прэміі, старэйшага майстра Куйбышаўскай ГРЭС»). Для адлюстравання кожнага з гэтых людзей ён знайшоў патрэбныя позу, асяроддзе, каларыстычнае вырашэнне. Ужо ў гэтых ранніх карцінах мастак распрацуе асноўныя мастацкія прынцыпы, якія ў далейшым будзе ўжываць у стварэнні яркіх індывідуальных вобразаў. Ён напіша мноства партрэтаў людзей розных прафесій і кожны з іх — гэта апавед пра асобу чалавека, яго лёс і час («Партрэт дзяўчыны», 1954; «Партрэт Пылікава А. М., шахцёра-праходчыка Салігорскага калійнага камбіната», 1960; «Партрэт Зяцевай В. А., старэйшай лабаранткі кантрольнай лабараторыі Полацкага нафтаперапрацоўчага завода», 1963; «На лініі», 1972; «Поўдзень. Партрэт ветэрана працы, даяркі В. А. Міхайлоўскай», 1975; «Мінчанка. Сучасніца», 1976—1977; «Капітан ДАІ Л. Новак», 1977 і інш.).

Наган Майсеевіч у захапленнем пісаў і прадстаўнікоў творчай інтэлігенцыі («Партрэт мастака Бархаткова А. С.», 1955; «Партрэт Пастунай Т. М., заслужанай артысткі БССР» (у ролі Марфы з оперы Рымскага-Корсакава «Царская нявеста»), 1956; «Партрэт Рамановіча А. С., заслужанага артыста БССР, драматурга», 1962; «Беларусь — мая песня. Партрэт І. І. Жыновіча і В. А. Бурковіча», 1970; «Партрэт Янкі Купалы», 1972). Крытыка добразычліва сустракала новыя работы мастака. Яго творы неаднаразова абмяркоўваліся на старонках газет. Напрыклад, у 1972 годзе ў Дзяржаўным мастацкім музеі БССР (цяпер Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь) адбывалася выстава работ беларускіх мастакоў, прысвечаная 90-годдзю з дня нараджэння народных паэтаў рэспублікі Янкі Купалы і Якуба Коласа. П. Герасімовіч, загадчык аддзела беларускага мастацтва Дзяржаўнага мастацкага музея БССР, пісаў наступнае: «Найбольш удалым у партрэтнай галерэі купалаўскіх вобразаў варта назваць новы маляўнічы партрэт народнага паэта, напісаны мастаком Натанам Воранавым. Мастак падкрэслівае прывабнасць, дабрыню Янкі Купалы, тую ўнутраную прыгажосць, якая так захапляла навакольных. Пospеху мастака, несумненна, спадарожнічала любоў да творчай спадчыны паэта, жаданне выказаць у маляўнічым вобразе і сваё асабістае да яе стаўленне і па магчымасці абагульніць пачуцці тых, каму дарагія паэтычныя радкі Янкі Купалы»⁹.

⁹ Герасімовіч, П. Источник вдохновения [Электронный ресурс] / П. Герасімовіч. — Режим доступа: <http://voronov.by/gazety>. — Дата обращения: 02.08.2016.

Асаблівае месца ў партрэтнай творчасці Натана Воранава займаюць творы, у якіх мастак напісаў сваю дачку Марыну («Марыначка», «Аўтапартрэт з дачкой», абодва — 1956; «Акцябронак», 1961; «Да вясны. Сяброўкі», 1967). Партрэты прасякнуты шчырай бацькоўскай любоўю да свайго дзіцяці. У карціне «Марыначка» намалевана чатырохгадовая дзяўчынка з вялізным бантам на галаве, у святочнай чырвонай сукенцы і з лепшым сябрам на руках — плюшавым мядзведзем. Відаць, што ўбор спецыяльна прадумваўся для пазіравання. Аднак ствараецца ўражанне, што дзіця трохі стамілася сядзець нерухома, яго ўвагу нешта адцягнула. І менавіта ў гэты момант мастак дапісаў партрэт. Гэты паварот галавы, накіраваны ў бок зацікаўлены погляд, напаўадкрытыя ад здзіўлення пухлыя дзіцячыя губкі надаюць натуральнасць і прастату дадзенаму партрэту. Замілаванне і любоў зыходзяць ад карціны. У карцінах «Акцябронак», «Да вясны. Сяброўкі» намалевана ўжо пасталелая Марына. У кожным палатне мастак схапівае і па-майстэрску перадае разнастайныя дзіцячыя эмоцыі.

У партрэтным жанры галоўным для майстра было стварэнне мастацкага вобраза. Практычна ўсе партрэты Натана Воранава пазбаўлены пастановачнасці. Пры гэтым позы людзей заўсёды дакладна знойдзены мастаком: яны нязмушаныя і арганічныя для кожнай мадэлі, кожны партрэтаваны знаходзіцца ў натуральных для сябе абставінах. Партрэты напісаныя вельмі лёгка, шырокімі дынамічнымі мазкамі. Мастак неаднаразова падкрэсліваў, што «...у партрэце неабходна перадача адзінства акружэння і чалавека, без чаго немагчыма правільна вырашыць вялікую і складаную тэму ў мастацтве»¹⁰.

Натан Майсеевіч шмат працаваў і ў пейзажным жанры. Часта бываючы ў творчых паездках у розных кутках вялікай краіны, аб'ездзіўшы самастойна і разам са сваімі студэнтамі практычна ўсю родную Беларусь, ён абавязкова прывозіў багаты выяўленчы матэрыял.

Не сакрэт, што Н. Воранаў вельмі любіў мастацтва імпрэсіяністаў. Падчас вучобы ў Ленінградзе ён з задавальненнем наведваў Дзяржаўны Эрмітаж, дзе гадзінамі мог разглядаць палотны французскіх майстроў. Яго прыцягвалі тая ўяўная лёгкасць, з якой напісаны іх работы, асабліва перадача светапаветранага асяроддзя і, вядома, колеравае вырашэнне — сапраўдны цуд для ва-

¹⁰ Бадін, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов. — С. 8.

чэй. У лірычных пейзажах мастака прасты, будзённы матыў часта змяняецца ўсёспранікальным рухомым святлом, якое ўносіць у карціну адчуванне святочнасці і перамогі жыцця («Воблачны дзень», 1946; «Каўгалава», 1948; «На волжскіх прасторах», 1949; «Верасень», «Рыбацкая гавань», «Рыжскае ўзмор'е», усе — 1953; «Лён», «Мора. Лодкі», абедзве — 1956; «Алея ў парку», 1958; «Квітнее абрыкос», «Поўдзень. На Прыпяці», абедзве — 1959; «Гарачая пара», 1959—1961; «Ветраны дзень», «Да вясны», «Спее жыта», усе — 1962; «Вясна прыйшла», «Сонечны дзень», абедзве — 1963; «Цішыня», 1965—1966; «Зацвіло», «Перад дажджом», абедзве — 1973; «Светлагорск на Бярэзіне», 1975 і інш.).

У пачатку 1960-х гадоў Натан Воранаў, як і многія беларускія мастакі, ездзіў у творчыя паездкі ў Салігорск. Ён стварыў цэлую серыю індустрыяльных пейзажаў, якія адлюстроўваюць будаўніцтва новага горада («Завод жалезабетонных вырабаў», «Салігорскі калійны камбінат», абодва — 1960 і інш.). Ход часу, змяненне аблічча беларускіх гарадоў адлюстраваны мастаком у такіх карцінах, як «Разліў на Бярэзіне», «Поўдзень» (абедзве — 1958), «Асушэнне балот на Палессі» (1960), «Гомель. Порт» (1963), «Рыбацкі прычал» (1968) і інш.

З асаблівым пранікнёным пачуццём пісаў мастак віды любімага Мінска, які літаральна паўстаў з попелу пасля вайны і стаў адным з найпрыгажэйшых гарадоў СССР. Яму Н. Воранаў прысвяціў такія палотны, як «Мінск. Інтэрнацыянальная вуліца» (1949), «Мінск. Плошча Перамогі» (1964), «Усходняя» (1968), «Дарога на Мінск» (1972), «На будаўніцтве», «У чаканні зімы» (абедзве — 1973) і інш. У прэсе гучалі станоўчыя водгукі аб поспехах мастака: «Цікавыя палотны Н. Воранава, якія распавядаюць пра паслярэвалюцыйную гісторыю Мінска, пра добраўпарадкаванне вуліц, сквераў і плошчаў. Старыя купецкія будынкi Ніжняга рынку і новыя архітэктурныя ансамблі Плошчы Перамогі наглядна паказваюць, якую тытанічную працу ўнеслі мінчане ў абнаўленне і пераўвасабленне свайго любімага горада. Значнае месца ў творчасці мастака займае індустрыяльная тэматыка. Карціны «Поўдзень», «Гомельскі порт», «У ліцейным цэху» і іншыя знаёмяць нас з дасягненнямі Беларусі за 40 гадоў Савецкай улады»¹¹.

Пейзажам Н. Воранава, як і іншым яго творам, уласцівы тонкае каларыстычнае вырашэнне, гарманічнае спалучэнне колераў. Пры гэтым сам ма-

¹¹ Печников, Е. Творческие поиски / Е. Печников // Литература и искусство. — 1966. — № 2. — С. 6.

стак падкрэсліваў: «Галоўнае колер, які выяўляе сутнасць з’явы, а не служыць для самавыяўлення мастака»¹². У індустрыяльных і гарадскіх пейзажах Натан Воранаў па-майстэрску узнавіў калейдаскоп сучаснага жыцця беларускіх гарадоў, адлюстравіў своеасаблівасць іх аблічча, асаблівасці побыту, працы і вольнага часу жыхароў.

Н. Воранаў таленавіта праявіў сябе, бадай, ва ўсіх асноўных жанрах. Час ад часу мастак з задавальненнем пісаў нацюрморты, якія адрозніваліся прастай лаканічнай кампазіцыяй, але былі незвычайна складаныя па каларыстычным вырашэнні («Ружы», 1956; «Сонечны дзень», 1958; «Акно», 1964; «Адкрытае акно. Вясна прыйшла», 1972; «Верасень. Сланечнікі», «У майстэрні мастака», абодва — 1973). Майстар быццам адточваў у іх да дасканаласці сваё ўменне бачыць разнастайнасць колеравых сугуччаў рэчыўнага свету. Ускладняючы сабе задачу, жывапісец нярэдка пісаў букеты кветак на фоне акна. Вядома, што ў жывапісе вельмі няпроста перадаць эфект контражура, калі крыніца святла ператварае прадмет у сілуэт. Існуе небяспека «зачарніць» карціну. Але, відаць, для маэстра такой праблемы проста не існавала. Ён па-майстэрску размяркоўвае тонавую градацыю па ўсёй прасторы палатна, захоўваючы пры гэтым патрэбныя суадносіны колеру і формы.

Як правіла, Н. Воранаў змяшчаў нацюрморт у інтэр’ернае асяроддзе, якое арганічна дапаўняла асноўную кампазіцыю. У кожнай з названых карцін ёсць свой настрой, подых часу. Нацюрморты мастака з іх мяккімі, дымчатымі фарбамі, якія нібы растуць, і зыбкімі формамі шмат у чым сугучныя інтэр’ерным кампазіцыям выдатнага беларускага жывапісца Станіслава Жукоўскага і традыцыям аб’яднання «Блакітная ружа», якое нядоўга праіснавала ў пачатку XX стагоддзя.

У карціне «Адкрытае акно. Вясна прыйшла» літаральна на фізічным узроўні адчуваецца подых свежага, яшчэ марознага паветра, якое ўварвалася ў пакой. Немудрагелістая кампазіцыя пабудавана на колеравых і светлавых кантрастах. У ахутаным змрокам памяшканні, дзе ўсе прадметы напісаны з дапамогай найтанчэйшых тонавых нюансаў, з адчыненага насцеж акна яркім акцэнтам паўстае прырода, якая абуджаецца. Менавіта там адбываецца жыццё, што

¹² *Бадін, Р. Г.* Натан Моисеевич Воронов. — С. 8.

праяўляецца ўжо высокім блакітным небам, яркімі сонечнымі блікамі, дзівосныя ўзоры якіх кладуцца на дахі дамоў, на галлё яшчэ голых дрэў і на асляпляльны снег, які пачаў раставаць. Малюючы гэты від з акна, Н. Воранаў уклаў у карціну ўвесь свой тэмперамент жывапісца, усё тое буйства фарбаў, на якое толькі быў здольны. Здаецца, што нават гукі вуліцы даносяцца ў гэты ціхі пакой, у якім усё маўчыць... Менавіта ў нацюрмортах майстра асноватворным застаецца ўнутраны, сімволіка-паэтычны змест мастацтва, які схаваны за сціпласцю знешняй формы.

У апошні год свайго жыцця Натан Воранаў моцна хварэў. Ён пайшоў з жыцця на 62-м годзе, у самым росквіце творчых сіл. Да канца сваіх дзён мастак не пераставаў тварыць. Занятак жывапісам для яго быў падобны да натуральнай чалавечай патрэбы дыхаць. Колькі яшчэ было задумана Натанам Майсеевічам Воранавым, колькі планаў ён выношваў ў сваім сэрцы — для нас гэта заўсёды будзе таямніцай! Аднак тое, што жывапісец пакінуў пасля сябе, з'яўляецца найвялікшым здабыткам беларускага мастацтва.

Творы Натана Воранава знаходзяцца ў Нацыянальным мастацкім музеі Рэспублікі Беларусь, Музеі сучаснага мастацтва г. Мінска (цяпер Нацыянальны цэнтр сучасных мастацтваў), фондах Беларускага саюза мастакоў, Музеі гісторыі Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта фізічнай культуры, прыватных калекцыяў Беларусі і замежных краін.

Наталля Сяліцкая

A large, stylized blue cursive letter 'М' is positioned at the top left of the page, serving as a decorative element for the start of the text.

творчество Натана Воронова, выдающегося советского живописца, заслуженного деятеля искусств БССР (1966), доцента кафедры рисунка и живописи Белорусского государственного театрально-художественного института (1970), занимает достойное место в национальном искусстве XX века. За свою яркую жизнь мастером были созданы удивительные по красоте и выразительности художественного языка произведения, отличающиеся жанровым и тематическим разнообразием.

Натан Моисеевич Воронов (1916—1978) родился в Могилеве. В семье Моисея и Софьи росли еще двое сыновей — старший Аарон и младший Вениамин. Отец был художником и преподавал в местной художественной школе. Очевидно, что творческая атмосфера, в которой рос маленький Натан, повлияла в дальнейшем на его желание профессионально заниматься искусством.

До 1953 года (вплоть до открытия художественного факультета при Белорусском театральном институте в Минске) на территории Беларуси главным учебным заведением по профессиональной подготовке художников был Витебский художественный техникум. Именно туда в 1931 году поступил Натан и проучился там до 1934 года. Его учителями стали знаменитые Иван Ахремчик и Федор Фогт. Затем в течение года Н. Воронов преподавал живопись и рисунок в школах № 3 и № 20 в Могилеве. В 1934 году был введен IV курс обучения в Витебске и художник продолжил учебу. Уже в техникуме он проявил себя как незаурядный ученик, в котором строгие преподаватели увидели огромный творческий потенциал. Об этом свидетельствует и тот факт, что уже с 1933 года молодой художник стал принимать участие в выставках.

В 1935 году Н. Воронов в числе лучших учеников был направлен для продолжения обучения в Ленинград в Институт живописи, скульптуры и архитек-

туры имени И. Е. Репина. Ему посчастливилось поступить в мастерскую выдающегося советского художника и талантливого педагога Александра Осмеркина, воспитавшего несколько поколений студентов в лучших традициях русского и западного искусства. В 1941 году в этом институте с успехом прошла первая персональная выставка Натана Моисеевича. Это был последний курс перед дипломом. Летом молодой человек должен был ехать на художественную практику в Карпаты.

Однако 22 июня 1941 года началась Великая Отечественная война. В это время Н. Воронов находился дома на каникулах у своих родителей в Могилеве. Несмотря на то что студент имел право оставаться в Ленинграде до окончания учебы, он принял другое решение. После краткосрочной учебы в 3-м артиллерийском училище (г. Кострома) Н. Воронов добровольцем ушел на фронт. Имея возможность избежать страшной участи военных лет, вместо красивейших карпатских пейзажей он выбрал самый, пожалуй, сложный, но достойный путь. Натан Моисеевич был из числа тех белорусских художников, которые добровольно предпочли оружие кистям и палитре. Среди них — и состоявшиеся мастера, и те, кому еще предстояло в будущем занять достойное место в национальном искусстве. Достаточно вспомнить Б. Аракчеева, А. Бархаткова, Г. Бржозовского, В. Версоцкого, П. Гавриленко, А. Глебова, В. Громыко, П. Данелию, И. Дмухайло, С. Каткова, А. Кроля, П. Крохалева, С. Ли, А. Малишевского, П. Масленикова, А. Мозолева, М. Монозона, М. Савицкого, В. Суховерхова, Л. Щемелева и многих других — людей, для которых свобода своей страны стала синонимом собственной свободы...

Натан Воронов прошел через всю войну. В свои неполные 30 лет он командовал батареями 45-миллиметровых противотанковых орудий на Юго-Западном фронте (1941—1942), позже был командиром взвода разведки 77-го артиллерийского полка 248-й стрелковой дивизии на 4-м Украинском фронте. Трижды он находился на грани физической смерти: однажды осколок мины даже прошел в миллиметре от сердца. В другой раз, уже в феврале 1945 года, когда Победа была совсем близко, осколки вражеской мины попали в глаза будущего живописца, на некоторое время лишив его самого важного для художника — зрения. В семье художника — у двух внуков Павла и Владимира Кондрусевичей, талантливых белорусских живописцев, — до сих

пор бережно хранятся фронтовые письма деда. Это как память об истории тех страшных событий, которые могли лишить белорусское искусство талантливого художника. Буквально за несколько дней до беды Н. Воронов написал своим родителям: «Обиднее всего, что приходится топтаться на месте в то время, когда... побратимы подсчитывают уже, сколько осталось километров до Берлина...»¹.

Возможно, этот факт из биографии художника во многом определил особенности дальнейшего творчества Н. Воронова. На время оставшись без зрения, художник грезил о... цвете! Человеческая психика устроена таким образом, что, только лишившись чего-то очень важного в жизни, мы начинаем это по-настоящему ценить. Находясь уже в ленинградском госпитале, прикованный к постели, Натан Моисеевич вспоминал о том, как, будучи в 1941 году на каникулах у родителей, он писал букет сирени в простой вазе. В его памяти запечатлелось, как в зависимости от освещения изменялась цветовая палитра этого незамысловатого натюрморта. Стоило кому-то открыть дверь в комнату — и блики ложились на предметы уже совсем по-другому, менялся колорит с холодного на золотисто-бежевый... Еще вспоминались вступительные экзамены в Витебский художественный техникум, когда «строгий и придирчивый» Ф. А. Фогт проверял у абитуриентов восприятие цвета с помощью модельного альбома, страницы которого в воспоминаниях художника напоминали причудливую радугу... Художник впоследствии создаст множество прекрасных картин, разнообразных по тематике и композиционному решению, ставших классикой национального искусства, но, будучи однажды погруженный в мир полной темноты и чудом вернувшийся из него, он на протяжении всей жизни станет воспевать красоту мира вещественного, озаренного многообразием цвета во всей его полноте. Цвет навсегда займет главное место в его творчестве.

В военные годы Натан Воронов делал графические зарисовки однополчан и тех мест, где он воевал. Но все равно он мечтал о живописи, полноцветной, многоцветной, весомой... Вскоре после долгожданной Великой Победы художнику

¹ Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя / У. А. Бойка. — Мінск: Вышэйшая школа, 1976. — С. 98.

удалось достать в госпитале краски и холст. Своим родным он сообщит: «...Пишу портрет... Это впервые маслом после букета сирени в Могилеве в 41-м...»².

Уже в 1946 году Н. Воронов демобилизовался из Советской Армии. За заслуги перед Отечеством он был награжден орденом Красной Звезды (май, 1944), орденом Отечественной войны II степени (февраль, 1945), медалью «За победу над Германией в Великой Отечественной войне 1941—1945 гг.» (1945) и еще рядом правительственных наград. Исполнив свой гражданский долг, Натан Моисеевич полностью погрузился в столь любимый и желанный мир искусства.

В 1948 году Натан Воронов успешно закончил Институт живописи, скульптуры и архитектуры имени И. Е. Репина, написав дипломную многофигурную композицию «Рейд Ковпака». Его учителем был легендарный А. Осмеркин, давший хороший старт молодому художнику. В свое время Александр Александрович являлся активным участником выставок знаменитого объединения «Бубновый валет». Его творчество испытало сильное влияние французского фовизма и кубизма, а также художественного наследия Поля Сезанна. Со временем Натан Моисеевич во многом перенял педагогическое мастерство А. Осмеркина и его любовь к авангарду начала XX века.

Приехав в Минск в конце 1940-х годов, Н. Воронов уверенно заявил о себе как о высокопрофессиональном художнике и очень скоро заслужил зрительское признание и уважение коллег, участвуя в многочисленных республиканских и всесоюзных выставках. С 1966 года и до конца своих дней Н. Воронов преподавал на кафедре рисунка и живописи Белорусского государственного театрально-художественного института (сейчас Белорусская государственная академия искусств). Студенты между собой ласково называли его «Наташа». Многие из них впоследствии стали художниками, чье творчество занимает достойное место в национальном искусстве (В. Товстик, Г. Баранов, И. Гринберг, А. Сухан и др.). Со слов его внука Павла Кондрусевича, среди своих коллег-преподавателей особенно теплые отношения у Натана Моисеевича сложились с И. Ахремчиком и М. Данцигом.

² Бойка, У. А. Белоруская палітра дваццатага стагоддзя. — С. 100.

Уже в дипломной работе Н. Воронова «Рейд Ковпака», изображающей исторические события минувшей войны, чувствуется уверенная рука мастера. Картина демонстрировалась на Всесоюзной выставке в Москве, посвященной 30-летию ВЛКСМ, и была удостоена 3-й премии. Профессиональной критикой произведение Натана Моисеевича было признано удачей молодого художника, оно неоднократно репродуцировалось на первых страницах газет и журналов и обсуждалось в прессе. Например, можно было прочесть следующее: «Всеобщее внимание привлекает также картина художника Н. Воронова «Рейд Ковпака», которая передает народный, массовый характер партизанского движения...»³. Однако не обошлось и без замечаний. Тот же автор пишет: «...Говоря об успехах белорусских художников в создании образов лучших людей республики, мы не можем обойти молчанием и существенный недостаток, присущий ряду картин. Этот недостаток — в незавершенности работ... В картинах Воронова и Цвирко («Непокоренные», 1947. — *Прим. авт.*) фигуры второго плана лишены четкости формы, определенности контуров. Все это, конечно, снижает эмоциональность произведения, лишает его необходимой силы, убедительности. В этом ощущается пережиток формализма»⁴. Такой упрек со стороны официальной критики имел под собой реальные основания. Достаточно вспомнить, что наставник Н. Воронова А. Осмеркин в это время был обвинен в формализме и пропаганде западных веяний. Тем не менее это не стало помехой для молодого выпускника знаменитого ленинградского вуза.

На формирование художественного языка Натана Воронова и его творческого кредо повлияло несколько факторов. Анализируя биографию художника, становится очевидным, что он был человеком своего времени. Натан Моисеевич всегда занимал активную общественную позицию: неоднократно выбирался членом правления Союза художников БССР, с 1963 по 1965 год исполнял обязанности его председателя, возглавлял первичную партийную организацию. Он был верен идеалам своего времени и придерживался в творчестве основных догм социалистического реализма — единственного тогда допустимого сти-

³ Меликадзе, Е. Выставка белорусских художников / Е. Меликадзе // Советское искусство. — 1949. — № 7 (1147). — С. 1.

⁴ Там же.

ля в официальном искусстве. За три десятилетия творческого пути живописцем было создано немало картин на историко-революционную и военную тему, написаны портреты современников, индустриальные и лирические пейзажи, натюрморты. При этом сюжетно-тематическая картина оставалась для мастера приоритетной. Однако творчество Натана Моисеевича выходило за рамки этого метода. Сохраняя идеологическую основу официального искусства, в живописно-пластическом решении своих картин он творчески переосмысливает наследие импрессионизма, а также постимпрессионизма и фовизма. Такое сочетание разных художественных традиций и несомненного таланта колориста делает особенно привлекательным творчество художника и для современного зрителя.

В коллекции Национального художественного музея Республики Беларусь самым ранним произведением Н. Воронова является полотно «В тени», созданное им в 1939 году во время учебы в Ленинграде. В этюде, написанном с натуры, заметно умение художника выстроить тонкие цветовые соотношения темных розовых, серебристых и зеленых оттенков. В стремлении к максимальному обобщению образа натурщицы, в несколько условной, плоскостной манере письма прослеживается влияние постимпрессионизма и художественных принципов объединения «Бубновый валет». Кроме того, художник старается максимально органично «вписать» фигуру модели в окружающую среду. Настроение мечтательной созерцательности женщины созвучно состоянию природы. Впоследствии этот принцип он будет часто использовать при создании портретов, «погружая» моделей в соответствующую общему замыслу произведения атмосферу.

Остальные произведения мастера из коллекции музея относятся к зрелому периоду его творчества, когда он уже жил в Минске. Характерно, что, однажды выбрав свой путь в искусстве и определившись с темами, художник навсегда остался верен себе. Можно лишь отметить в его более поздних произведениях гармоничное усиление экспрессивности письма и использование более контрастной цветовой гаммы.

Многочисленные произведения на историко-революционную тему написаны Н. Вороновым в лучших традициях ленинградской академической школы живописи и наполнены содержанием, соответствующим идеологическим установкам социалистического реализма. В таких картинах, как «По поручению Ленинского ЦК РКП (б). Минск, 1919 год» (1952—1954), «Утро в Октябре. Минск, 1917 год»

(1955—1957), «Белоруссия. За власть Советов» (1966—1967), художник обращается к событиям революционного прошлого Беларуси. Для каждого полотна он находит интересное композиционное и колористическое решение. Убедительно воплощению замысла в этих многофигурных произведениях способствовало создание подготовительных этюдов, написанных художником с натуры; некоторые из них находятся в собрании музея.

Пожалуй, для широкого круга зрителей самым известным полотном Натана Воронова является «Утро в Октябре. Минск, 1917 год». На нем изображен отряд красноармейцев, охраняющих порядок на одной из центральных улиц Минска. Рабочие и крестьяне в тот период массово записывались добровольцами в ряды Красной Армии. Н. Воронов писал: «...Отразить дни Великого Октября в Беларуси было моей давней мечтой, и я постарался воплотить эту мечту в картине... Мне хотелось показать людей революционных будней, полных горячего желания отстоять власть Советов. Людей, которых еще ждут многие испытания военных лет, защитников молодой Советской республики от внешних и внутренних врагов»⁵. Несмотря на выбранную тему, в произведении отсутствует патетика. Композиция выстроена таким образом, что у зрителя создается эффект присутствия в пространстве полотна. После дождливой осенней ночи патруль разместился у костра вблизи Нижнего рынка (теперь площадь Восьмого марта). Яркие отблески догорающего костра ложатся на лица и одежду красноармейцев. Значительную смысловую нагрузку несет в картине городской пейзаж, окутанный дымкой осеннего тумана. Колорит выстроен на тонких соотношениях серебристо-лиловых и синих оттенков.

Большое внимание в своем творчестве Натан Воронов уделял отображению глобальных преобразований, происходивших в стране и менявших облик республики. Его картина «Шахтостроители Белоруссии» (1961) выделяется среди прочих, написанных художником на тему современности, и по образному решению, и по композиции, и по живописи. В ней Натан Моисеевич мастерски передал дух своего времени — грандиозное строительство, охватившее в тот период всю страну. При этом объекты новых сооружений не подавляют фигуры рабочих. Как сказал Р. Бадин, «... устойчивость и равновесие композиции еще

⁵ *Воранаў, Н. Дзівосны сцяг / Н. Воранаў // Работніца і сялянка. — 1960. — № 10. — С. 8.*

больше подчеркиваются разнообразными позами строителей, удачно найденным соотношением фигур с разными механизмами стройки»⁶. Тема современности воплощена и через отбор типажей рабочих, и через тщательно продуманное композиционное построение произведения. Живописное решение данного полотна отличается экспрессивным, динамичным мазком, свободной лепкой формы.

События военных лет, ставшие уже историей, волновали Н. Воронова на протяжении всего творческого пути. К этой теме художник относился с особым трепетом. Он подолгу вынашивал замысел каждой картины на военную тему. Художник отмечал: «Так же, как четыре года на фронте помогли мне разрабатывать характеры в картинах об Октябре и гражданской войне, я надеюсь, что мне поможет опыт работы над темой мира и победы еще раз попробовать подойти к теме Великой Отечественной...»⁷. В разработке военной темы он стремился создать прежде всего образ, принципиально избегая прямой иллюстрации того или иного события: «Картина-образ — так я представляю современное живописное произведение о Великой Отечественной войне. К этому выводу мы пришли все. Хорошо работать, когда вокруг — талантливые коллеги... Моему сердцу много говорят «Витебские ворота» Михаила Савицкого... А возьмите картины Мая Данцига. Его «Партизанская свадьба» — принципиальная удача. Это картины-образы...»⁸.

В 1973 году Н. Воронов написал картину «Памяти однополчан сорок первого». Вытянутый горизонтальный формат, высокая линия горизонта, тонкая полоска низкого зимнего предрассветного неба и крупным планом бредущие по высоким сугробам три фигуры солдат. При этом лица бойцов невозможно рассмотреть — они растворяются в полумраке. Все внимание Натан Моисеевич сконцентрировал на деталях, нюансах, позволяющих прочувствовать атмосферу войны, настроение, время. Средства художественной выразительности подчинены главной идее: созданию картины-символа, имеющей глубокое метафорическое содержание.

⁶ Бадин, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов / Р. Г. Бадин. — Минск: Беларусь, 1979. — С. 7.

⁷ Бойко, В. Перед мольбертом [Электронный ресурс] / В. Бойко. — Режим доступа: <http://voroнов.by/gazety>. — Дата обращения: 02.08.2016.

⁸ Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя. — С. 101.

За свою творческую жизнь Натан Воронов создал целую галерею портретов, героями которых стали его современники: люди труда, передовики производства, спортсмены, деятели науки и искусства. Только в Национальном художественном музее Республики Беларусь таких произведений более тридцати. Для написания практически каждого из них художник делал предварительные этюды с натуры, выезжал на места работы людей, лично общался с ними. И в живой беседе с доброжелательным, открытым к диалогу художником человек раскрывался, ведь для Натана Моисеевича было важным не только создать образы лучших представителей советского народа, на которых следовало бы равняться, но и подчеркнуть индивидуальный характер каждого из них.

В 1949 году Н. Воронов, находясь в творческой поездке в Куйбышеве, напишет ряд портретов выдающихся людей Волжской области для Всесоюзной выставки картин, посвященной 32-й годовщине Октябрьской революции (в коллекции музея — «Капитан флагманского парохода «Руслан» майор Букаев П. С.» и «Портрет Трубкина М. В., лауреата Государственной премии, старшего мастера Куйбышевской ГРЭС»). Для изображения каждого из этих людей он нашел нужные позу, окружение, колористическое решение. Уже в этих ранних картинах художник разработает основные художественные принципы, которые в дальнейшем будет применять в создании ярких индивидуальных образов. Он напишет множество портретов людей разных профессий, и каждый из них — это рассказ о личности человека, его судьбе и времени («Портрет девушки», 1954; «Портрет Пыликова А. Н., шахтера-проходчика Солигорского калийного комбината», 1960; «Портрет Зятевой В. А., старшей лаборантки контрольной лаборатории Полоцкого нефтеперерабатывающего завода», 1963; «На линии», 1972; «Полдень. Портрет ветерана труда, доярки В. А. Михайловской», 1975; «Минчанка. Современница», 1976—1977; «Капитан ГАИ Л. Новак», 1977 и др.).

Натан Моисеевич с увлечением писал и представителей творческой интеллигенции («Портрет художника Бархаткова А. С.», 1955; «Портрет Постуниной Т.М., заслуженной артистки БССР» (в роли Марфы из оперы Римского-Корсакова «Царская невеста»), 1956; «Портрет Романовича Е. С., заслуженного артиста БССР, драматурга», 1962; «Беларусь — моя песня. Портрет И. И. Живовича и В. А. Бурковича», 1970; «Портрет Янки Купалы», 1972). Критика бла-

госклонно встречала новые работы художника. Его произведения неоднократно обсуждались на страницах газет. Например, в 1972 году в Государственном художественном музее БССР (теперь Национальный художественный музей Республики Беларусь) проходила выставка работ белорусских художников, посвященная 90-летию со дня рождения народных поэтов республики Янки Купалы и Якуба Коласа. П. Герасимович, заведующий отделом белорусского искусства Государственного художественного музея БССР, писал следующее: «Наиболее удачным в портретной галерее купаловских образов следует назвать новый живописный портрет народного поэта, написанный художником Натаном Вороновым. Художник подчеркивает обаяние, доброту Янки Купалы, ту внутреннюю красоту, которая так покоряла окружающих. Удаче художника, несомненно, сопутствовала любовь к творческому наследию поэта, желание выразить в живописном образе и свое личное к нему отношение и в меру сил обобщить чувства тех, кому дороги поэтические строки Янки Купалы»⁹.

Особое место в портретном творчестве Натана Воронова занимают произведения, в которых художник написал свою дочь Марину («Мариночка», «Автопортрет с дочерью», оба — 1956; «Октябренок», 1961; «К весне. Подружки», 1967). Портреты проникнуты искренней родительской любовью к своему ребенку. В картине «Мариночка» изображена четырехлетняя девочка с огромным бантом на голове, в нарядном красном платье и с лучшим другом на руках — плюшевым медведем. Видно, что наряд специально продумывался для позирования. Однако создается ощущение, что ребенок немного устал сидеть неподвижно, его что-то отвлекло. И именно в этот момент художник дописал портрет. Этот поворот головы, устремленный в сторону заинтересованный взгляд, приоткрытые от удивления пухлые детские губки придают естественность и непринужденность данному портрету. Умиление и любовь исходят от картины. В картинах «Октябренок», «К весне. Подружки» изображена уже повзрослевшая Марина. В каждом полотне художник схватывает и мастерски передает разнообразные детские эмоции.

⁹ Герасимович, П. Источник вдохновения [Электронный ресурс] / П. Герасимович. — Режим доступа: <http://voronov.by/gazety>. — Дата обращения: 02.08.2016.

В портретном жанре главным для мастера было создание художественного образа. Практически все работы Натана Воронова лишены постановочности. При этом позы людей всегда точно найдены художником: они непринужденны и органичны для каждой модели, каждый портретируемый находится в естественной для себя обстановке. Портреты написаны очень легко, широкими динамичными мазками. Художник неоднократно подчеркивал, что «... в портрете необходима передача единства окружения и человека, без чего невозможно правильно решить великую и сложную тему в искусстве»¹⁰.

Натан Моисеевич много работал и в пейзажном жанре. Часто бывая в творческих поездках в разных уголках огромной страны, объездив самостоятельно и вместе со своими студентами практически всю родную Беларусь, он непременно привозил богатый изобразительный материал.

Не секрет, что Н. Воронов очень любил искусство импрессионистов. Во время учебы в Ленинграде он с удовольствием посещал Государственный Эрмитаж, где часами мог рассматривать полотна французских мастеров. Его увлекала та видимая легкость, с которой написаны их работы, особенная передача световоздушной среды и, конечно, цветовое решение — настоящее пиршество для глаз. В лирических пейзажах художника простой будничные мотивы часто преобразуются всепроникающим подвижным светом, вносящим в картину ощущение праздничности и торжества жизни («Облачный день», 1946; «Кавголово», 1948; «На волжских просторах», 1949; «Сентябрь», «Рыбацкая гавань», «Рижское взморье», все — 1953; «Лен», «Море. Лодки», обе — 1956; «Аллея в парке», 1958; «Цветет абрикос», «Полдень. На Припяти», обе — 1959; «Горячая пора», 1959—1961; «Ветренный день», «К весне», «Зреет рожь», все — 1962; «Весна пришла», «Солнечный день», обе — 1963; «Тишина», 1965—1966; «Зацвело», «Перед дождем», обе — 1973; «Светлогорск на Березине», 1975 и др.).

В начале 1960-х годов Натан Воронов, как и многие белорусские художники, ездил в творческие поездки в Солигорск. Он создал целую серию индустриальных пейзажей, отображающих строительство нового города («Завод железобетонных изделий», «Солигорский калийный комбинат», оба — 1960

¹⁰ Бадин, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов. — С. 8.

и др.). Ход времени, изменение облика белорусских городов запечатлены художником в таких картинах, как «Разлив на Березине», «Полдень» (обе — 1958), «Осушение болот на Полесье» (1960), «Гомель. Порт» (1963), «Рыбацкий причал» (1968) и др.

С особым проникновенным чувством писал художник виды любимого Минска, буквально восставшего из пепла после войны и ставшего одним из красивейших городов СССР. Ему Н. Воронов посвятил такие полотна, как «Минск. Интернациональная улица» (1949), «Минск. Площадь Победы» (1964), «Восточная» (1968), «Дорога на Минск» (1972), «На строительстве», «В ожидании зимы» (обе — 1973) и др. В прессе звучали положительные отзывы об успехах художника: «Интересны полотна Н. Воронова, которые рассказывают о после-революционной истории Минска, о благоустройстве улиц, скверов и площадей. Старые купеческие строения Нижнего базара и новые архитектурные ансамбли Площади Победы наглядно показывают, какую титаническую работу внесли минчане в обновление и перевоплощение своего любимого города. Значительное место в творчестве художника занимает индустриальная тематика. Картины «Полдень», «Гомельский порт», «В литейном цеху» и другие знакомят нас с достижениями Беларуси за 40 лет Советской власти»¹¹.

Пейзажам Н. Воронова, как и другим его произведениям, свойственны тонкое колористическое решение, гармоничное сочетание цветов. При этом сам художник подчеркивал: «Главное цвет, который выявляет сущность явления, а не служит для самовыражения художника»¹². В индустриальных и городских пейзажах Натан Воронов мастерски воссоздал калейдоскоп современной жизни белорусских городов, запечатлел своеобразие их облика, особенности быта, труда и досуга жителей.

Н. Воронов талантливо проявил себя, пожалуй, во всех основных жанрах. Время от времени художник с удовольствием писал натюрморты, отличающиеся простой лаконичной композицией, но всегда необычайно сложные по колористическому решению («Розы», 1956; «Солнечный день», 1958; «Окно», 1964;

¹¹ Печников, Е. Творческие поиски / Е. Печников // Литература и искусство. — 1966. — № 2. — С. 6.

¹² Бадин, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов. — С. 8.

«Открытое окно. Весна пришла», 1972; «Сентябрь. Подсолнухи», «В мастерской художника», оба — 1973). Мастер будто оттачивал в них до совершенства свое умение видеть многообразие цветовых созвучий вещественного мира. Усложняя себе задачу, живописец нередко писал букеты цветов на фоне окна. Известно, что в живописи очень непросто передать эффект контражура, когда источник света превращает предмет в силуэт. Существует опасность «зачернить» картину. Но, похоже, для маэстро такой проблемы просто не существовало. Он мастерски распределяет тоновую градацию по всему пространству холста, сохраняя при этом нужное соотношение цвета и формы.

Как правило, Н. Воронов помещал натюрморт в интерьерную среду, органично дополняющую основную композицию. В каждой из названных картин есть свое настроение, дыхание времени. Натюрморты художника с их нежными, дымчатыми, словно тающими красками и зыбкими, ускользающими формами во многом созвучны интерьерным композициям выдающегося белорусского живописца Станислава Жуковского и традициям недолго просуществовавшего в начале XX века объединения «Голубая роза».

В картине «Открытое окно. Весна пришла» буквально на физическом уровне ощущается дыхание свежего, еще морозного воздуха, ворвавшегося в комнату. Незамысловатая композиция выстроена на цветовых и световых контрастах. В погруженном в полумрак помещении, где все предметы написаны посредством тончайших тоновых нюансов, из распахнутого настежь окна ярким акцентом предстает пробуждающаяся природа. Именно там происходит жизнь, проявляющаяся в уже высоком лазурном небе, в ярких солнечных бликах, лежащих причудливыми узорами на крыши домов, на ветви еще голых деревьев и на начинающий таять ослепительный снег. Изображая данный вид из окна, Н. Воронов вложил в картину весь свой темперамент живописца, все то буйство красок, на которое только был способен. Кажется, что даже звуки улицы доносятся в эту тихую комнату, в которой все безмолвствует... Именно в натюрмортах мастера основополагающим остается внутреннее, символично-поэтическое содержание искусства, которое скрыто за непритязательностью внешней формы.

В последний год своей жизни Натан Воронов сильно болел. Он ушел из жизни на 62-м году, в самом расцвете творческих сил. До конца своих дней художник

не переставал творить. Занятие живописью для него было сродни естественной человеческой потребности дышать. Сколько еще было задумано Натаном Моисеевичем Вороновым, сколько планов он вынашивал в своем сердце — для нас это всегда будет тайной! Однако то, что живописец оставил после себя, является величайшим достоянием белорусского искусства.

Произведения Натана Воронова находятся в Национальном художественном музее Республики Беларусь, Музее современного искусства г. Минска (сейчас Национальный центр современных искусств), фондах Белорусского союза художников, Музее истории Белорусского государственного университета физической культуры, частных коллекциях Беларуси и зарубежных стран.

Наталия Селицкая

The work of Natan Voranau, an outstanding Soviet artist, Honoured Artist of the BSSR (1966), associate professor of the Department of Drawing and Painting of the Belarusian State Theatre and Art Institute (1970), occupies the rightful place in the national art of the twentieth century. During his bright life, the master created amazingly beautiful and expressive paintings, distinctive in genre and thematic diversity.

Natan Maiseevich Voranau (1916—1978) was born in Magileu. There were two more sons in the family of Maisei and Sofia — elder Aaran and younger Veniamin. The father was an artist and taught in a local art school. Obviously, the creative atmosphere in the family of little Natan influenced his further desire to take on art professionally.

Until 1953 (up to the opening of the Art Department at the Belarusian Institute of Theatre in Minsk), the main educational institution for professional training of artists in Belarus was Vitsebsk Art College. It was there that Natan entered in 1931 and studied to 1934. His teachers were famous Ivan Akhremchyk and Fyodar Fogt. After that, N. Voranau taught painting in schools №3 and №20 in Magileu for a year. In 1934, the fourth year of education was introduced in Vitsebsk and the artist continued his studies. Already in the college, he proved himself an outstanding student, in whom strict teachers saw a huge creative potential. This is evidenced by the fact that the young artist began to participate in exhibitions already in 1933.

In 1935, N. Voranau was sent among the best students to continue his studies in Leningrad to I. E. Repin Institute of Painting, Sculpture and Architecture. He was lucky to get to the studio of outstanding Soviet artist and very talented teacher Alexander Osmerkin, who educated several generations of students in the best traditions of Russian art and Western art. In 1941, the first personal exhibition of Natan Maiseevich was held successfully in the Institute. It was the last year before the qualifications. In the summer, the young man should have gone to the Carpathian Mountains for an artistic practice.

However, the Great Patriotic War started on 22 June 1941. At that time, N. Voranau was on vacations at home in Magileu. Despite the right for students to stay in Leningrad until the end of studies, according to the then existing provision, he made a very different decision. After a short training at the 3rd Artillery Academy (Kostroma), N. Voranau went to the front as a volunteer. Having had the possibility to avoid dreadful lot of wartime, he chose the most difficult but estimable way instead of glorious Carpathian landscapes. Natan Maiseevich was among those Belarusian artists who preferred weapon to paints and brushes. They were both successful artists and those who would occupy a well-deserved place in the national art in the future. It is sufficient to name B. Arakcheeu, A. Barkhatkau, G. Brzhazousky, V. Vyarsotsky, P. Gaurylenka, A. Glebau, V. Gramyka, P. Daneliya, I. Dmukhaila, S. Katkou, A. Krol, P. Krokhalau, S. Li, A. Malisheusky, P. Maslenikau, A. Mozaleu, M. Manaszon, M. Savitsky, V. Sukhaverkhau, L. Schemeleu and many others for whom the liberty of their country became the synonym for the liberty of their own lives.

Natan Voranau came through the entire war. Not being even 30, he commanded a battery of 45-mm anti-tank guns on the South-Western front (1941—1942), and later he was a commander of the reconnaissance platoon of the 77th Artillery Regiment of the 248th Infantry Division on the 4th Ukrainian Front. Three times he was on the verge of physical death, and once — on the brink of creative death. A shell fragment was a millimeter away from his heart. And another time, in February 1945, when the Victory was really close, fragments of the exploded enemy's shell hit the eyes of the future artist and deprived him of the most important thing — his eyesight. Grandchildren of the artist, Pavel and Uladzimir Kandrushevich, talented Belarusian painters, still keep carefully the grandfather's letters from the front. They are the memory of those terrible events that could have deprived Belarusian art of the most talented artist. Just a few days before the disaster, N. Voranau wrote to his parents: "The most bitter thing is that we have to tread water when ... our sworn brothers count down the kilometers to Berlin..."¹

Perhaps, this biography fact defined in many ways the features of the further work of N. Voranau. The artist who was temporarily left blind dreamt in total darkness about ... colour! The human mind is set so that only deprived of something really

¹ *Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя / У. А. Бойка. — Мінск: Вышэйшая школа, 1976. — С. 98.*

important in life we start to truly value it. Bedridden in a hospital in Leningrad Natan Maisevich recollected how he had painted a bouquet of lilacs in a simple vase at his parents' house on vacations in 1941. He clearly remembered how the colour scheme of that simple still-life had been changing depending on light. As soon as someone had opened the door, light had laid on objects absolutely differently and the colour scheme had changed from cold to golden beige... He also recollected entry exams to Vitsebsk Art College, when "strict and picky" F. A. Fogt had tested colour sense of applicants with a handmade album, and its pages had reminded of a fanciful rainbow, according to the recollections of the artist. The artist would later create a great number of wonderful paintings varying in theme and composition. These paintings would become classical for the national art. However, being once deep in the world of total darkness and returning miraculously out of it, he would praise beauty of the material world illuminated by the variety of colour in its entirety all his life. Colour would take the principal place in his creative work for good.

In the years of war, Natan Voranau made graphic sketches of his fellow soldiers and of the places where he fought. But all the same, he dreamt about full-blooded, multi-coloured, substantial painting... Soon after the long awaited Great Victory the artist managed to get paints and a canvas in the hospital. He would tell his relatives: "... I paint a portrait... I paint in oil for the first time since the bouquet of lilacs in Magileu in 1941..."².

Already in 1946, N. Voranau was demobilized from the Soviet Army. For Merit for the Fatherland he was awarded the Order of the Red Star (May, 1944), Order of the Patriotic War II degree (February, 1945), the medal "For the Victory over Germany in the Great Patriotic War of 1941—1945" (1945) and also had a number of government awards. Having fulfilled his civic duty, Natan Maisevich fully immersed into the so much loved and desired world of art.

In 1948, Natan Voranau successfully graduated from I. E. Repin Institute of Painting, Sculpture and Architecture. His graduation work was a multi-figured composition *Kovpak's Raid*. His teacher was legendary A. Osmerkin, who gave a good start to the young artist. At his time, Alexander Alexandrovich was an active participant of exhibitions held by the famous association "Jack of Diamond". His creative work

² Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя / У. А. Бойка. — Мінск: Вышэйшая школа, 1976. — С. 100.

was greatly influenced by French Fauvism and Cubism, and artistic heritage of Paul Cezanne. Over time, Natan Maiseevich largely adopted the pedagogical skills of A. Osmerkin and his love to the avant-garde of the early twentieth century.

Arriving in Minsk in the late 1940s, N. Voranau confidently announced himself as a highly professional artist and soon earned audience recognition and respect of colleagues by participation in numerous Republican and All-Union exhibitions.

From 1966 and until his last days, N. Voranau taught at the Department of Drawing and Painting of the Belarusian State Theatre and Art Institute (now, the Belarusian State Academy of Arts). Students called him tenderly “Natasha” among themselves. Many of them would become the artists, whose creative work would take a rightful place in the national art (U. Toustsik, G. Baranau, I. Grinberg, A. Sukhan and others). According to grandson Pavel Kandrusевич, among his fellow professors Natan Maiseevich formed particularly warm relations with I. Akhremchyk and M. Dantsyг.

Already in N. Voranau’s graduation work *Kovpak’s Raid* depicting historical events of the last war, there is felt a confident hand of the master. The painting was shown at the All-Union Exhibition in Moscow dedicated to the 30th anniversary of the Komсомol and it was awarded the Third Degree Prize. Professional critics admitted the work by Natan Maiseevich to be a success of the young artist. The painting was many times reprinted on first pages and it was discussed in the press. For example, the following words could be read: “General attention was attracted also by the artist N. Voranau’s painting *Kovpak’s Raid*, which illustrates massive national partisan movement...”³. However, criticism was not avoided. The same author commented: “...Speaking about Belarusian artists’ success in creating images of the best people of the republic, we cannot omit a significant drawback characteristic of a number of paintings. This drawback is in the incompleteness of works... In the paintings of Voranau and Tsvirka (*The Unsubdued*, 1947. — author’s note), figures at the middle ground are devoid of clear forms and defined contours. Certainly, it reduces the emotional level of the painting, deprives it of necessary power and force. It feels like a relic of formalism”⁴. Such

³ Меликадзе, Е. Выставка белорусских художников / Е. Меликадзе // Советское искусство. — 1949. — № 7 (1147). — С. 1.

⁴ Ibid. — С. 1.

a reproach on the part of official criticism had a real ground. Suffice to remember that N. Voranau's teacher A. Osmerkin was accused of formalism and propaganda of Western trends at that time. Nevertheless, it was no hindrance for a young graduate of the famous Leningrad university.

Several factors influenced the formation of Natan Voranau's artistic language and his credo. While analyzing the biography of the artist, it becomes evident that he was a man of his time. Natan Maisevich always held an active social position: he was repeatedly elected member of the board of the BSSR Union of Artists, from 1963 to 1965 he served as Chairman of the Union and headed the primary party organisation. He was true to the ideals of his time and stuck in his creative work to principal dogmas of social realism — the only then permissible style in the official art. For three decades of his creative work the artist painted a great number of paintings on the historical and revolutionary theme, on the war theme, he painted portraits of his contemporaries, industrial and lyrical landscapes, still-lives. At the same time, the narrative painting remained a priority to the master. However, the work of Natan Maisevich was beyond social realism. While saving the ideological basis of the official art, the pictorial and figurative aspects of his paintings are based on a creative reinterpretation of the heritage of Impressionism, Post-Impressionism and Fauvism. This combination of different artistic traditions with the undoubted colorist talent makes the artist's work particularly attractive also to the modern audience.

The earliest work by N. Voranau in the collection of the National Art Museum of the Republic of Belarus is the canvas *In the Shadow* made in 1939 during the studies in Leningrad. The artist's ability to create subtle colour balance of smoky pink, silver and green tones is clearly seen in this study painted from life. An effort to generalize to the utmost the image of a model and a slightly relative and planar manner of painting help to trace the influence of Post-Impressionism and artistic principles of the association "Jack of Diamonds". Besides, the artist tries to the full to "fit" the figure of the model into the environment in the most natural way. The woman's mood of dreamy contemplation is in tune with nature. Later, he would often use this principle in portrait painting by placing models into the atmosphere corresponding to the general plan of the work.

Other master's canvases from the museum collection belong to the mature period of the career, when he already lived in Minsk. It is characteristic that once having chosen the way in art and decided on the themes the artist always remained

true to himself. It could only be mentioned that his later works are notable of the harmonious strengthening of the expressive manner and the use of more contrasting colours.

N. Voranau painted numerous works on the historical and revolutionary theme in the best traditions of the Leningrad academic school. Their content corresponds to the ideological lines in social realism. In such paintings as *By Order of the Lenin Central Committee of the RCP (b). Minsk, 1919* (1952—1954), *Morning in October. Minsk, 1917* (1955—1957), *Belorussia. For Soviet Power* (1966—1967), the artist turns to the events of the revolutionary past of Belarus. For each canvas, he finds interesting compositions and colour schemes. Preparatory studies painted from nature contributed to the convincing incarnation of a vision in those multi-figured works. Some of the studies are kept in the museum collection.

Perhaps, one of the most recognizable canvases by Natan Voranau for the public is *Morning in October. Minsk, 1917*. The painting depicts a Red Army unit guarding the order on one of the central streets in Minsk. N. Voranau wrote: "... It was my long-held dream to show the Great October days in Belarus, and I tried to embody this dream in the painting... I wanted to show people of the revolutionary days full of ardent desire to defend the power of the Soviets. People with many trials of the war years ahead, defenders of the young Soviet Republic from external and internal enemies"⁵. Regardless the chosen theme, there is no pathetic element in the work. The composition is built in such a way that viewers seem to be present in the canvas space. After a rainy autumn night the unit sits around a fire near the Lower Market (now, Vos'maga Skavika Square). The dying fire glow reflects in puddles and lays on the faces and the clothes of the Red Army soldiers. A cityscape covered in the autumn mist carries a significant meaning in the painting. The colour scheme is built on the fine balance of silver lilac and blue colours.

Natan Voranau paid great attention in his creative work to the depiction of global changes that were going on in the country and were altering the image of the republic. His painting *Mine Builders of Belorussia* (1961) stands out among other works on the topic of modernity painted by the artist both in the image and composition and in painting. Natan Maiseevich conveyed in the painting the spirit of that time — colossal construction work that engulf the whole country. In this case, new buildings do

⁵ Воранаў, Н. Дзівосны сцяг / Н. Воранаў // Работніца і сялянка. — 1960. — № 10. — С. 8.

not suppress figures of the workers. “Stability and balance of the composition is still more highlighted by diverse poses of the builders and successfully found correlation between the figures and different mechanisms of the building site”⁶. The theme of modernity is also embodied through the selection of the character types of the builders and through the thoroughly elaborated composition of the painting. Painting aspect of the given canvas is distinctive of expressive, dynamic strokes and free forms.

The war events that had already become the history thrilled N. Voranau all his career. The artist treated this theme with particular awe. He nurtured a plan for each painting on the war theme for a long time. The artist noted: “As four years at the front helped me to work at the characters for the paintings about October and the Civil War, I hope that the experience of the work at the themes of peace and victory will help me to approach one more time the theme of the Great Patriotic War...”⁷. While working on the war theme, he first of all strived to create an impression principally avoiding the direct illustration of events. “A painting-impression is that how I imagine a modern painting about the Great Patriotic War. We all came to the same conclusion. It is good to work surrounded by talented colleagues... *The Vitsebsk Gate* by Mikhail Savitsky tells a lot to my heart... Or take paintings by Mai Dantsyg... His *Partisan Wedding* is an essential success. These are paintings-impressions...”⁸.

In 1973, N. Voranau created the painting *To the Memory of Fellow Soldiers of Nineteen Forty One*. An elongated horizontal format, a high horizon line, a thin strip of the low winter dawn sky and three figures of soldiers wandering through high snowdrifts in the foreground. At the same time, it is impossible to distinguish the soldiers’ faces — they are hidden in the shadows. Natan Maiseevich concentrated all attention on details, nuances that let feel the war atmosphere, mood and time. The means of artistic expressiveness submit to the main idea to create the painting-impression with a deep metaphorical meaning.

During his career, Natan Voranau created a whole gallery of portraits of his contemporaries: people of labour, best workers, sportsmen, workers of science and art. There are more than thirty such canvases only in the National Art Museum of the Re-

⁶ Бадин, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов / Р. Г. Бадин. — Минск: Беларусь, 1979. — С. 7.

⁷ Бойко, В. Перед мольбертом [Электронный ресурс] / В. Бойко. — Режим доступа: <http://voronov.by/gazety>. — Дата обращения: 02.08.2016.

⁸ Бойка, У. А. Беларуская палітра дваццатага стагоддзя. — С. 101.

public of Belarus. To paint practically all of them, the artist firstly made preparatory studies from life, visited people's workplaces, personally talked to them. And a person opened his heart in a conversation with a friendly and open artist. It was important for Natan Maiseevich not only to create images of the best representatives of the Soviet people worthy to be looked up to, but also to accentuate an individual character of each of them.

In 1949, Natan Voranau had a creative trip to Kuibyshev. There, he painted a number of portraits of outstanding people of Volga region for the All-Union Picture Exhibition dedicated to the 32nd anniversary of October Revolution (in the museum collection — *Captain of the Flagship Steamer "Ruslan" Major Bukaev P. S.* and *Portrait of Trubkin M. V., Winner of the State Award, Senior Master of Kuibyshev Hydroelectric Power Station*). He found the right pose, surroundings and colours for everyone. Already in those early independent works the artist developed his main artistic principles, which he would use in the future bright individual works. He would paint a lot of portraits of people of different professions. Each portrait is a story about the personality, the person's destiny and time (*Portrait of a Girl*, 1954; *Portrait of Pylikau A. N., Miner of Saligorsk Potash Plant*, 1960; *Portrait of Zyatseva V. A., Senior Laboratory Assistant of the Control Laboratory of Polotsk Refinery*, 1963; *On the Line*, 1972; *Midday. Portrait of Labour Veteran, Milkmaid V. A. Mikhailouskaya*, 1975; *Minsk Citizen. A Contemporary*, 1976—1977; *Traffic Police Captain L. Novak*, 1977, etc.)

Natan Maiseevich enthusiastically painted also intellectuals (*Portrait of Artist Barkhatkau A. S.*, 1955; *Portrait of Pastunina T. M., Honoured Performing Artist of the BSSR* (as Marpha in the opera *The Tsar's Bride* by Rimsky-Korsakov), 1956; *Portrait of Ramanovich Ya. S., Honoured Performing Artist of the BSSR, Playwright*, 1962; *Belarus Is My Song. Portrait of I. I. Zhynovich and V. A. Burkovich*, 1970; *Portrait of Yanka Kupala*, 1972). Critics spoke highly about new works of the artist. His paintings were repeatedly discussed in newspapers. For example, in 1972, the BSSR State Art Museum (now, the National Art Museum of the Republic of Belarus) held an exhibition of works of Belarusian artists dedicated to the 90th anniversary of People's Artists Yanka Kupala and Yakub Kolas. P. Gerasimovich, head of the Belarusian Art Department of the BSSR State Art Museum, wrote: "A new painting created by artist Natan Voranau should be named as the most successful painting in the gallery of the images of Yanka Kupala. The artist highlights charm and kindness of Yanka Kupala,

his inner beauty that enchanted so much those around him. Surely, the artist's luck was accompanied by the love for the literary legacy of the poet, the desire to express his own attitude to the poet in painting and to summarize to the best possible extent the feelings of those who cherish the poetic lines of Yanka Kupala⁹.

A special place among the portraits by Natan Voranau take the canvases depicting artist's daughter Maryna (*Marynachka, Self-Portrait with the Daughter*, both — 1956; *A Little Octobrist*, 1961; *To Spring. Friends*, 1967). The portraits are brimming with sincere parental love. In the painting *Marynachka*, a four-year girl is depicted with a large bow in the hair, in a pretty red dress and her best friend the teddy bear in her arms. It is clear that the outfit was specially selected for the posing. However, it feels that the child was a bit tired of sitting still and something distracted her. It was that moment when the artist finished the portrait. This turn of the head, an interested gaze to the side and the chubby baby mouth half-opened in surprise add to the naturalness and ease of the given portrait. The painting emanates affection and love. Grown up Maryna is depicted on the paintings *A Little Octobrist* and *To Spring. Friends*. In each canvas, the artist grasps and masterly shows various child emotions.

The principal moment in the portrait genre for the master was creation of an artistic image. Practically all works by Natan Voranau are devoid of prearrangement. At the same time, the artist always found for people accurate poses: they looked easy and natural for each model, every person was in the natural surroundings. The portraits are painted very lightly with wide dynamic strokes. The artist repeated many times that “it is necessary to convey the unity of the surroundings and the person in the portrait, otherwise it is impossible to show rightly the great and complicated theme in art”¹⁰.

Natan Maiseevich worked a lot in the landscape genre. Often going to creative trips to different corners of the huge country, travelling extensively by himself or with his students around Belarus, he by all means brought back rich materials for painting.

It is no secret that N. Voranau loved the art of Impressionists very much. At the times of his studies in Leningrad, he visited the State Hermitage with pleasure and examined canvases of the French masters for hours. He was fascinated at the apparent ease with which their works had been created, unique depiction of light and air, and, of course, the colour scheme — a real feast for the eyes. In the lyrical landsca-

⁹ Герасимович, П. Источник вдохновения [Электронный ресурс] / П. Герасимович. — Режим доступа: <http://voro nov.by/gazety>. — Дата обращения: 02.08.2016.

¹⁰ Бадин, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов. — С. 8.

pes of the artist, a simple everyday motif is often transformed by pervasive flexible light which add to the painting a sense of festivity and celebration of life (*A Cloudy Day*, 1946; *Kavgolovo*, 1948; *On the Vast Expanse of the Volga*, 1949; *September, A Fishing Harbour, Riga Seaside*, all — 1953; *Flax, Sea. Boats*, both — 1956; *An Alley in the Park*, 1958; *Flowering Apricot, Noon on the Prypyat*, both — 1959; *Busy Season*, 1959—1961; *A Windy Day, To Spring, Ripening Rye*, all — 1962, *Spring Has Come, A Sunny Day*, both — 1963, *Silence*, 1965—1966; *Blossomed, Before the Rain*, both — 1973; *Svetlogorsk on the Byarezina*, 1975, etc.).

In the early 1960s, Natan Voranau visited Saligorsk on creative trips as many Belarusian artists. He created a whole series of industrial landscapes depicting the construction of the new city (*Concrete Product Plant, Saligorsk Potash Plant*, both — 1960 and others). The passage of time, changes in the image of Belarusian cities were captured by the artist in such paintings as *Flood on the Byarezina, Noon* (both — 1958), *Draining Wetlands in Palesse* (1960), *Gomel. Port* (1963), *A Fishing Quay* (1968) and others.

With a special feeling the artist painted views of his favourite Minsk that had literally risen from the ashes after the war and became one of the most beautiful cities in the USSR. N. Voranau dedicated to it such canvases as *Minsk. Internatsiyanalnaya Street* (1949), *Minsk. Peramogi Square* (1964), *Uskhodnyaya* (1968), *A Road to Minsk* (1972), *At the Building Site, Waiting for Winter* (both — 1973), etc. There were positive comments on the success of the artist in the press: “The paintings by N. Voranau are of interest, they explore the post-revolutionary history of Minsk, improvements on streets, parks and squares. The old merchant buildings of the Lower Market and new architectural ensembles of Peramogi Square illustrate a titanic work of the citizens of Minsk made for the renewal and transformation of their beloved city. The industrial theme takes a significant place in the work of the artist. The paintings *Noon, Gomel Port, In the Foundry* and others introduce to us the achievements of Belarus in 40 years of the Soviet power¹¹.

N. Voranau's landscapes as well as his other works are characteristic of the fine colour choice and harmonious colour combinations. The artist himself stressed: “The important thing is colour which reveals the essence of an event and does not serve for self-expression of an artist”¹².

¹¹ Печников, Е. Творческие поиски / Е. Печников // Литература и искусство. — 1966. — № 2. — С. 6.

¹² Бадин, Р. Г. Натан Моисеевич Воронов. — С. 8.

In the industrial landscapes and cityscapes, N. Voranau masterfully recreated kaleidoscope of contemporary life of Belarusian cities, captured the uniqueness of their image, characteristic features of everyday life, work and leisure of their citizens.

N. Voranau manifested his talent, perhaps, in all major genres. From time to time, the artist painted still-lives with pleasure. They are distinctive due to the simple laconic composition but they are always extremely complicated in colour (*Roses*, 1956; *A Sunny Day*, 1958; *Window*, 1964; *An Open Window. The Spring Has Come*, 1972; *September. Sunflowers, At the Artist's Studio*, both — 1973). The master seemed with their help to perfect his skills in seeing the variety of colour combinations in the material world. Making the task more complicated, the artist often painted bouquets against the window. It is known that conveying the effect of counter light (when the source of light makes a silhouette out of an object) is very difficult in painting. There is a danger to “blacken” the painting. However, the master seemed to have no such a problem. He skillfully distributes the tone gradation throughout the canvas, while maintaining the right balance of colour and form.

As a rule, N. Voranau put a still-life into the interior complementing the main composition. There is a unique mood and the breath of time in each of the above-mentioned paintings. The artist's still-lives with tender, smoky and as if melting colours and shimmering, elusive forms are in many ways consonant with interior compositions of outstanding Belarusian artist Stanislau Zhukousky and with the traditions of the short-lived in the early twentieth century association “Blue Rose”.

In the painting *An Open Window. The Spring Has Come* the breath of the fresh, still frosty air that burst into the room is felt almost on the physical level. An uncomplicated composition is built on contrasts of colour and light. In the room immersed in the twilight, all items are painted in the finest tonal nuances. A view of awakening nature looks like a bright accent in the wide-open window. Life is going on there manifesting itself in the already high azure sky, bright sun flecks laying down on the roofs of houses in intricate patterns, branches of still leafless trees, and the dazzling snow beginning to melt. Depicting this view, Voranau put in it all his temperament of the artist, all the rave of colours, of which only he was capable. It seems that even the street noises are heard in the quiet room, where everything is silent ... It is in the still-lives by the master that an internal, symbolic and poetic content of art hidden behind unpretentious external forms remains the fundamental part.

In his last year Natan Voranau was very ill. He passed away being 61 at the peak of his creative powers. Until the end of his life the artist never ceased to

create. Painting for him was akin to a natural human need to breathe. How much more Natan Maiseevich Voranau conceived, how many plans he bore in his heart — it will always be a mystery for us. However, the paintings that the artist left behind are the greatest treasure of Belarusian art. The artist was buried in the Paunochnaye cemetery near Minsk.

Works by Natan Voranau are kept in the National Art Museum of the Republic of Belarus, the Museum of Contemporary Art in Minsk (now, the National Centre for Contemporary Arts), in the funds of the Belarusian Union of Artists, in the Museum of the History of the Belarusian State University of Physical Training, in the private collections in Belarus and foreign countries.

Natallia Syalitskaya

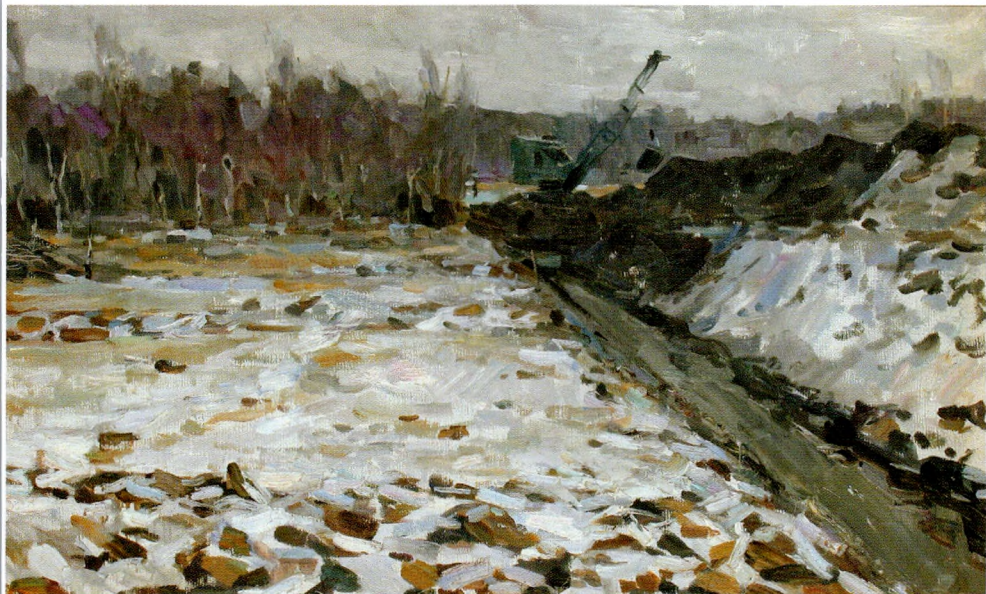

Салігорскі калійны камбінат. 1960
Солигорский калийный комбинат. 1960
Saligorsk Potash Plant. 1960

Портрет М. В. Трубкина. 1949
Portrait of M. V. Trubkin. 1949

Асушэнне балот на Палессі. 1960
Осушение болот на Полесье. 1960
Draining Wetlands in Palesse. 1960

Беларусь.
За ўладу Саветаў.
1966—1967
Белоруссия.
За власть Советов.
1966—1967
Belorussia.
For Soviet Power.
1966—1967

Раніца ў Кастрычніку. Мінск, 1917 год. 1955—1957

Утро в Октябре. Минск, 1917 год. 1955—1957

Morning in October. Minsk, 1917. 1955—1957

Мора. Лодки. 1956
Море. Лодки. 1956
Sea. Boats. 1956

Капітан флагманскага парохода «Руслан» маёр П. С. Букаеў. 1949
Капитан флагманского парохода «Руслан» майор П. С. Букаев. 1949
Captain of the Flagship Steamer "Ruslan" Major P. S. Bukaev. 1949

Памяці аднаполчан сорок першага. 1973
Памяти однополчан сорок первого. 1973
To the Memory of Fellow Soldiers of Nineteen Forty One. 1973

Мінск. Плошча Перамогі. 1964
Минск. Площадь Победы. 1964
Minsk. Peramogi Square. 1964

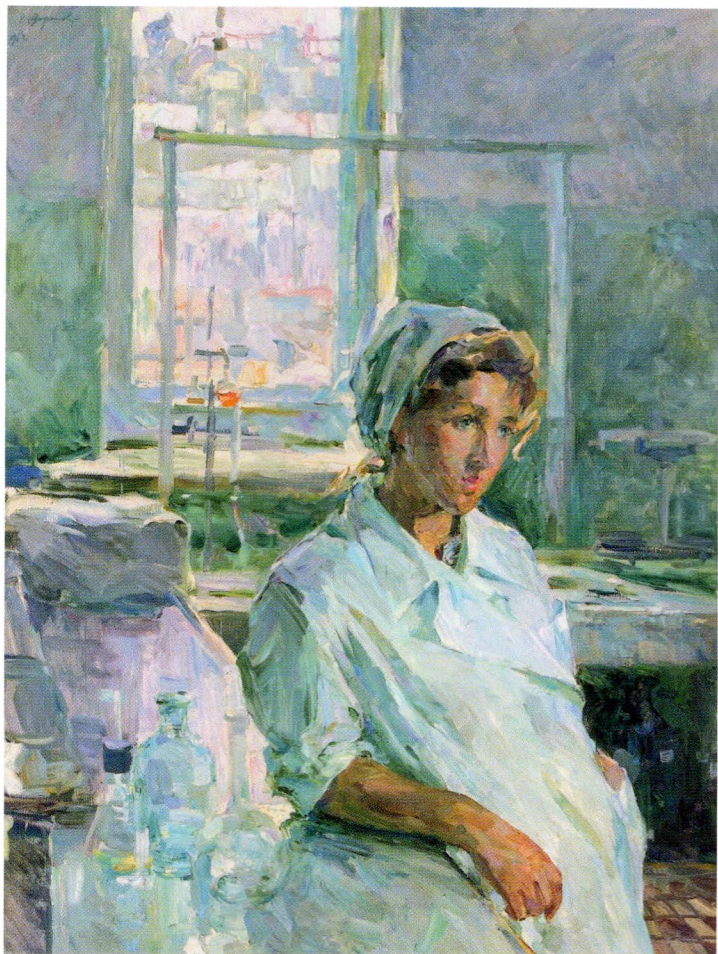
Шахтабудаўнікі Салігорска. 1961
Шахтостроители Солигорска. 1961
Mine Builders of Saligorsk. 1961

Портрет бригадіра І. П. Чабатара. 1960
Портрет бригадира И. П. Чеботаря. 1960
Portrait of Foreman I. P. Chebatar. 1960

Завод железобетонных вырабаў. 1960
Завод железобетонных изделий. 1960
Concrete Product Plant. 1960

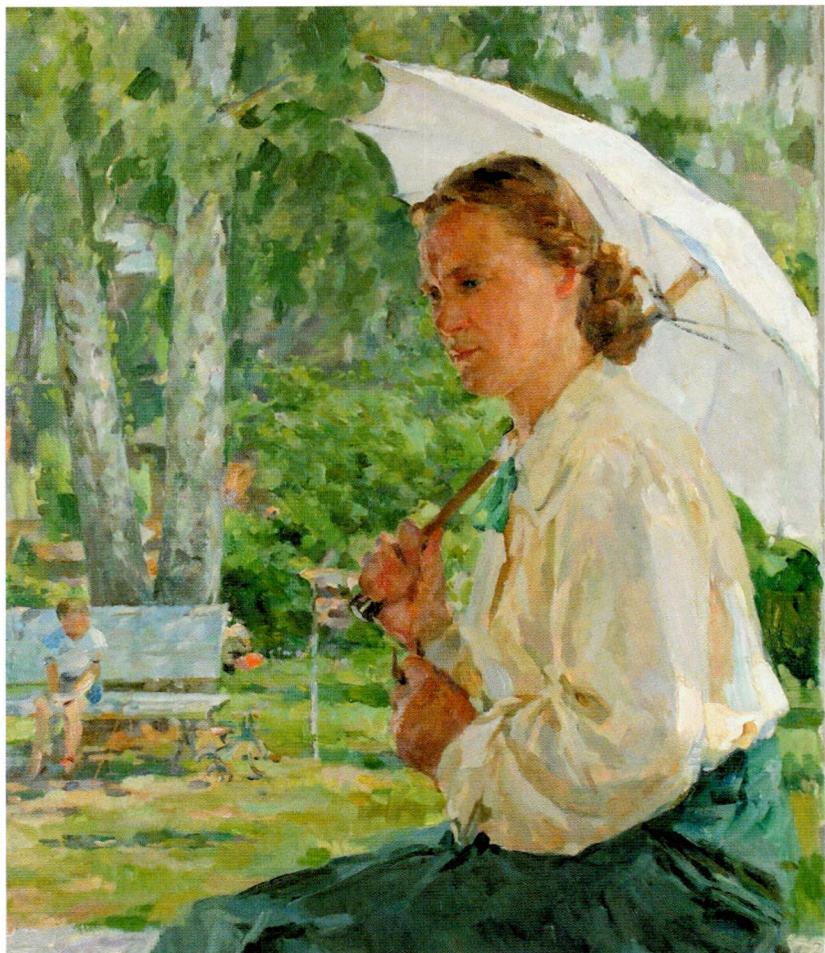
Портрет В. А. Зяцевой. 1963
Портрет В. А. Зятевой. 1963
Portrait of V. A. Zyatseva. 1963

Алея ў парку. 1958
Аллея в парке. 1958
An Alley in the Park. 1958

Нацюморт. Кветкі. 1956
Нацюморт. Цветы. 1956
Still-Life. Flowers. 1956

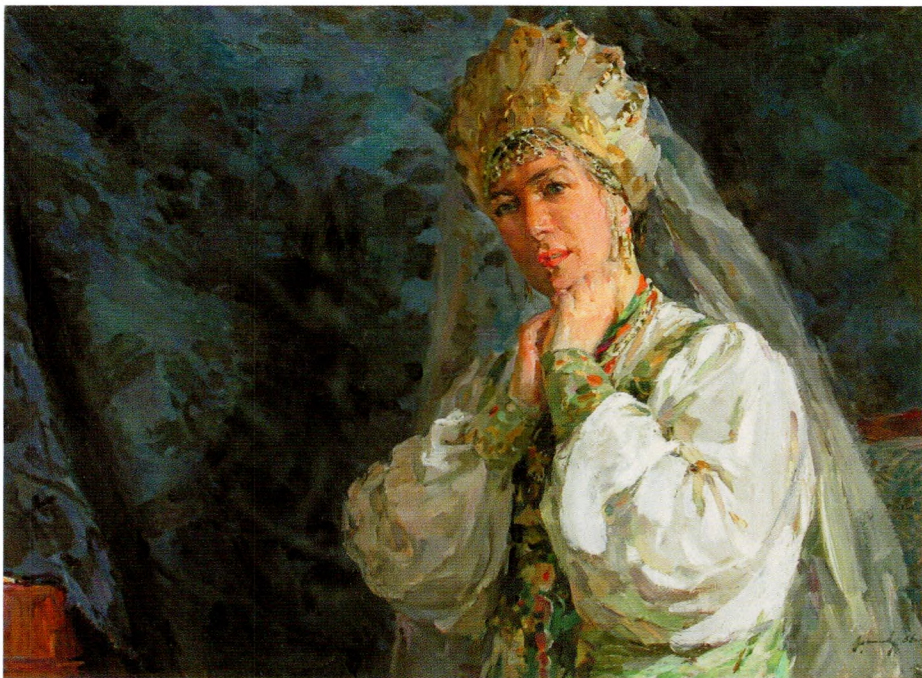
Портрет дзяўчыны. 1954
Портрет девушки. 1954
Portrait of a Girl. 1954

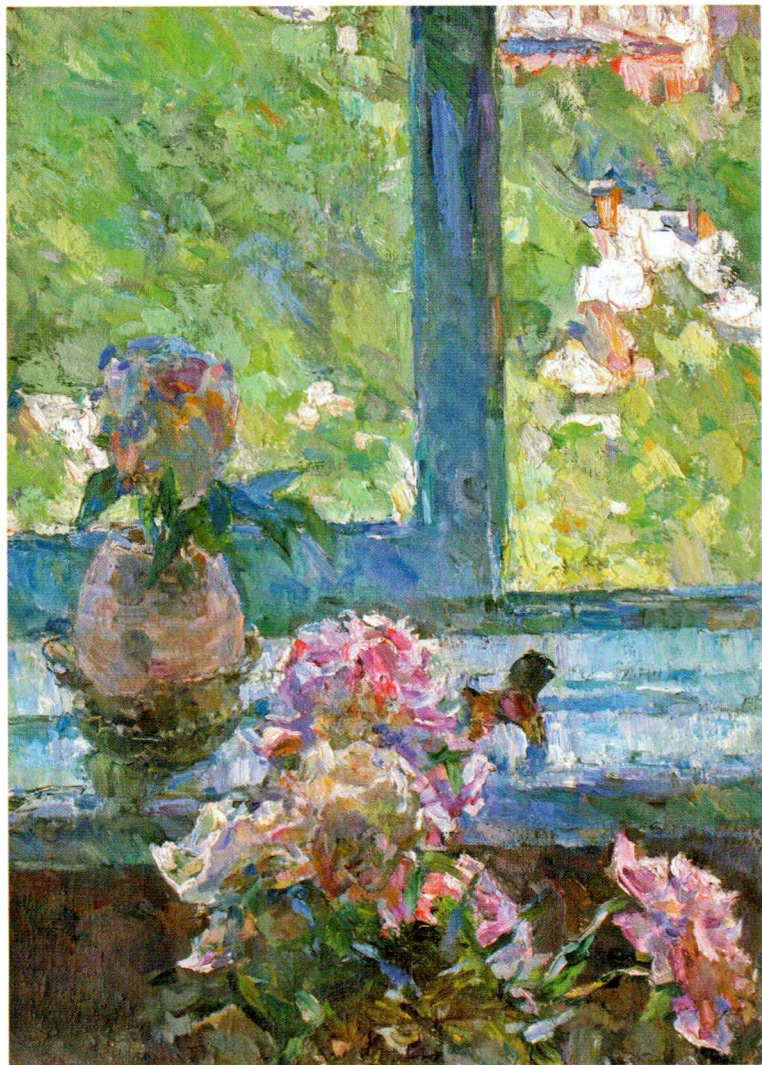

Портрет драматурга Я. С. Рамановіча. 1967
Портрет драматурга Е. С. Романовича. 1967
Portrait of Playwright Ya. S. Ramanovich. 1967

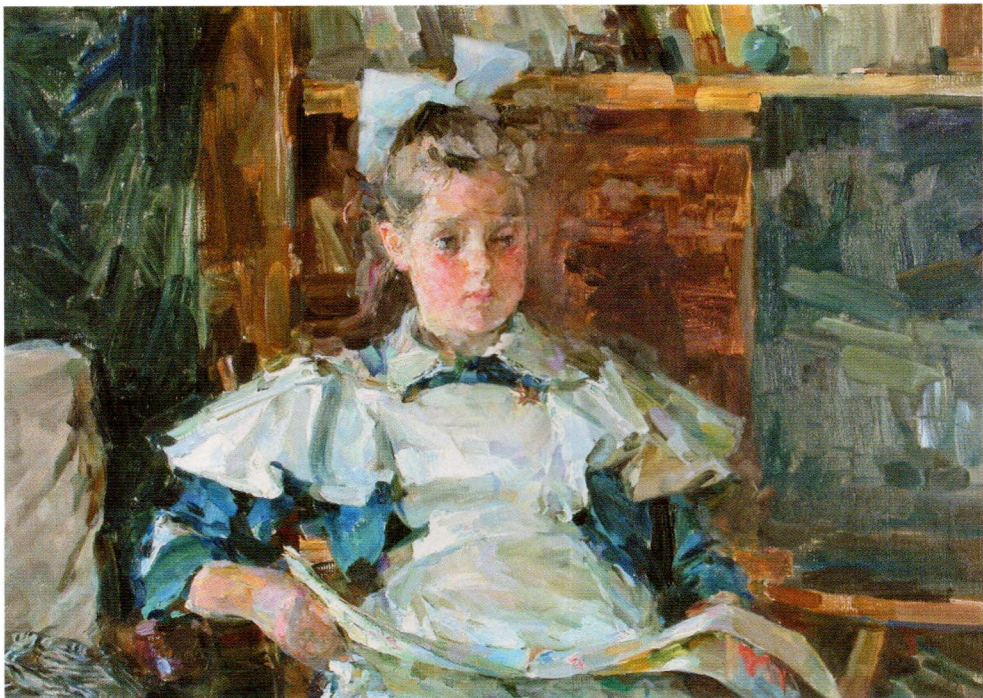

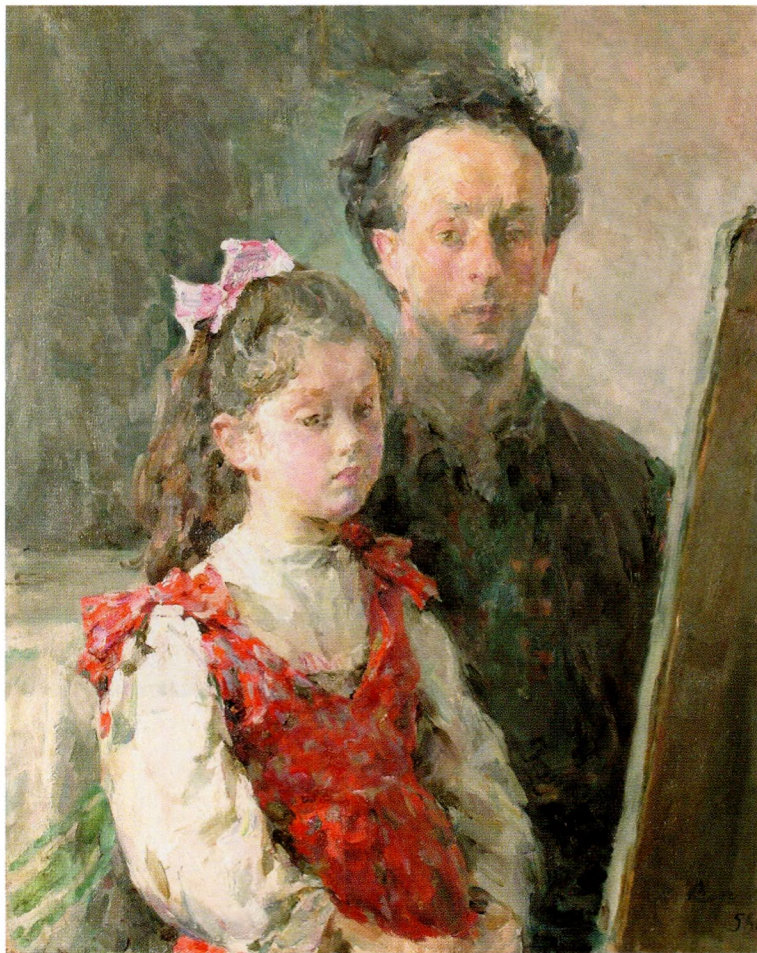
Портрет артистки Т. М. Пастуниной у роли Марфы з оперы «Царская невеста». 1956
Портрет артистки Т. М. Пастуниной в роли Марфы из оперы «Царская невеста». 1956
Portrait of Performing Artist T. M. Pastunina as Marpha in the opera "The Tsar's Bride". 1956

Акно. 1964
Окно. 1964
Window. 1964

Акцябронак. 1961
Октябренок. 1961
A Little Octobrist. 1961

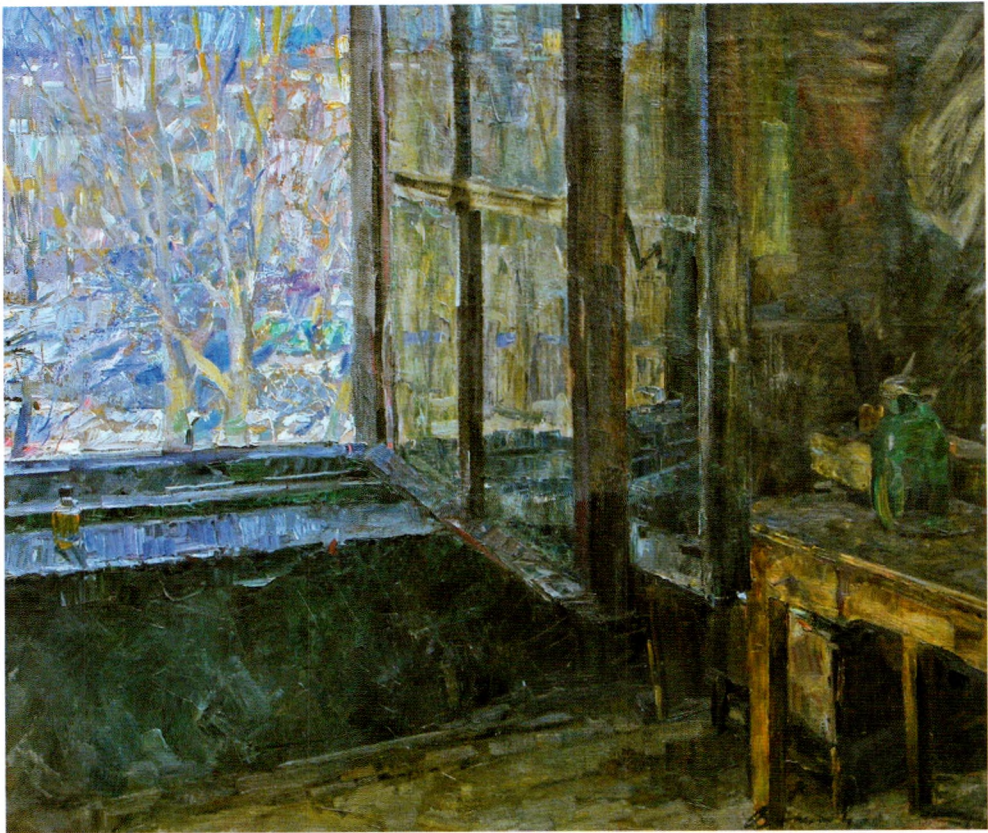
Аўтапартрэт з дачкой. 1956
Автопортрет с дочерью. 1956
Self-Portrait with the Daughter. 1956

У майстэрні мастака. 1973
В мастерской художника. 1973
At the Artist's Studio. 1973

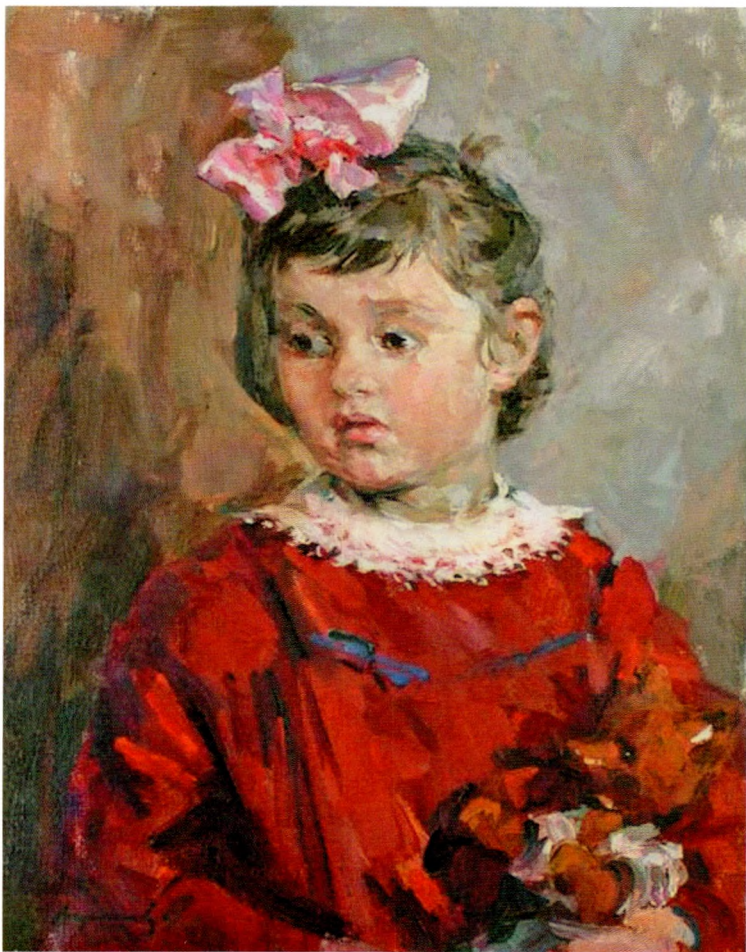
У чаканні зімы. 1973
В ожидании зимы. 1973
Waiting for Winter. 1973

Адчыненае акно. Вясна прыйшла. 1972
Открытое окно. Весна пришла. 1972
An Open Window. The Spring Has Come. 1972.

Мінск. Інтэрнацыянальная вуліца. 1949
Minsk. Internatsiyalnaya ulitsa. 1949
Minsk. Internatsiyalnaya Street. 1949

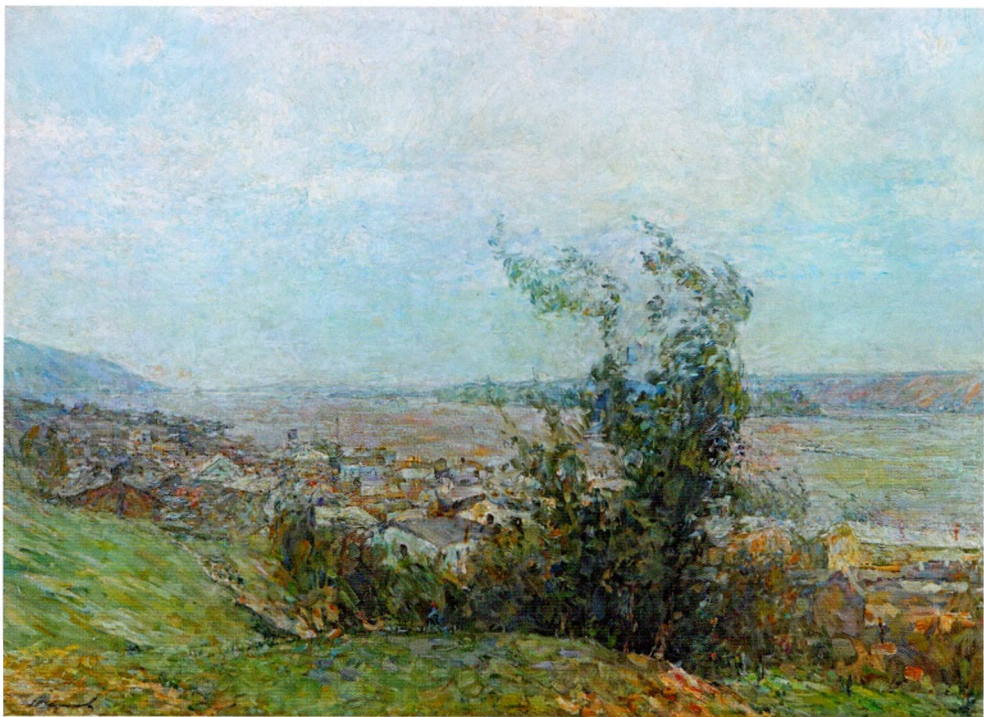
Марыначка. 1956
Мариночка. 1956
Marynachka. 1956

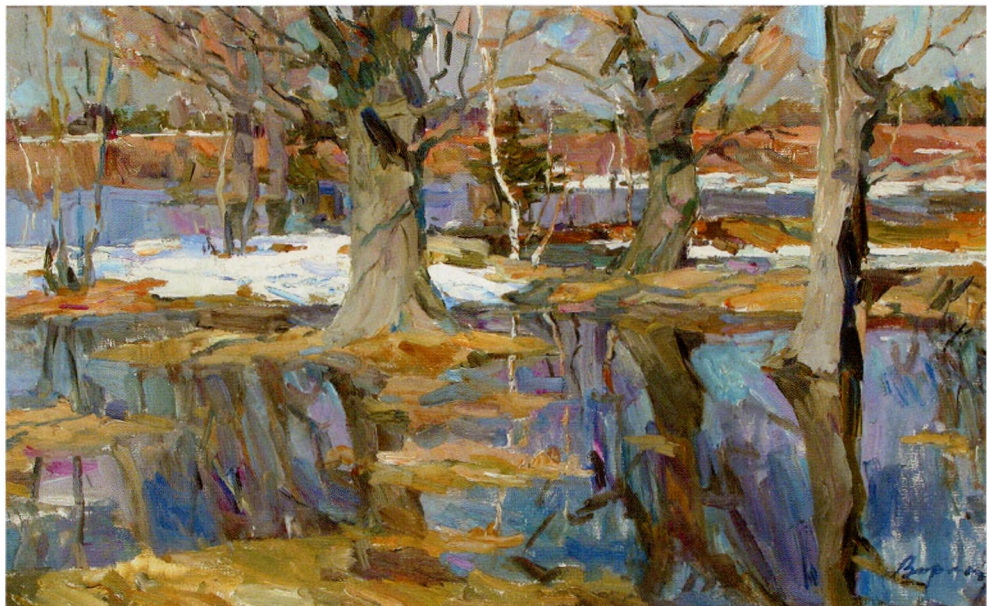
У цени. 1939

В тени. 1939

In the Shadow. 1939

Перед дождем. 1973—1976
Перед дождем. 1973—1976
Before the Rain. 1973—1976

Вясна прыйшла. 1963
Весна пришла. 1963
The Spring Has Come. 1963

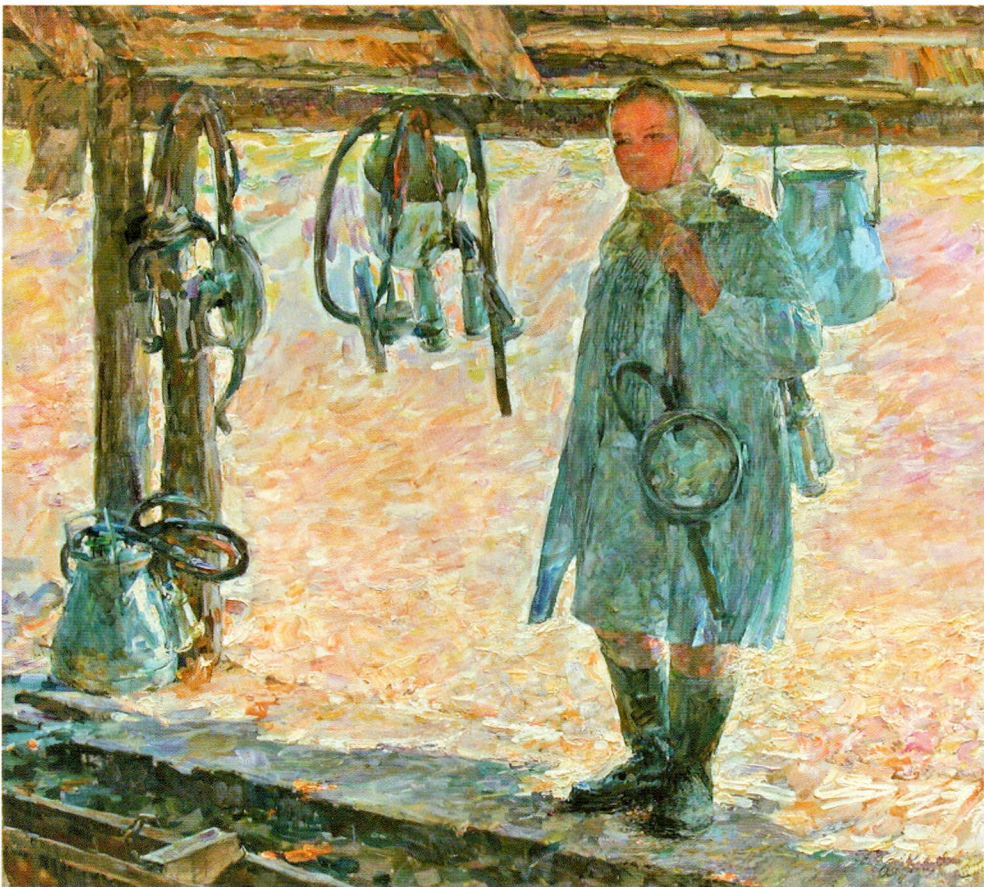
Портрет мастака А. С. Бархаткова. 1955
Портрет художника А. С. Бархаткова. 1955
Portrait of Artist A. S. Barkhatkou. 1955

Поўдзень. 1959

Полдзень. 1959

Noop. 1959

Поўдзень. Партрэт даяркі В. А. Міхайлоўскай, ветэрана працы. 1975
Полдень. Портрет доярки В. А. Михайловской, ветерана труда. 1975
Noon. Portrait of Labour Veteran Milkmaid V. A. Mikhailouskaya. 1975

Лён.1956
Лен. 1956
Flax. 1956

Поўдзень. 1958
Полдень. 1958
Noon. 1958

На лінії. 1972
На линии. 1972
On the Line. 1972

Цікавая кніга. 1954
Интересная книга. 1954
An Interesting Book. 1954

Беларусь — мая песня. Партрэт І. І. Жыновіча і В. А. Бурковіча. 1970—1971
Беларусь — мая песня. Портрет І. І. Жыновіча і В. А. Бурковіча. 1970—1971
Belarus Is My Song. Portrait of I. I. Zhynovich and V. A. Burkovich. 1970—1971

Партрэт Янкі Купалы. 1972
Портрет Янкі Купалы. 1972
Portrait of Yanka Kupala. 1972

«Сонейкам цёпленькім, зеленню вабнаю абдаравала зямельку вясна». 1972
“The Warm Sun, the Inviting Green Has Presented to the Land Spring”. 1972

Спіс ілюстрацый
Список иллюстраций
List of illustrations

- 43 Салігорскі калійны камбінат. 1960. *Палатно, алей.*
Солигорский калийный комбинат. 1960. *Холст, масло.*
Saligorsk Potash Plant. 1960. *Oil on canvas.*
- 44 Партрэт М. В. Трубкаіна. 1949. *Палатно, алей.*
Портрет М. В. Трубкина. 1949. *Холст, масло.*
Portrait of M. V. Trubkin. 1949. *Oil on canvas.*
- 45 Асушэнне балот на Палессі. 1960. *Палатно, алей.*
Осушение болот на Полесье. 1960. *Холст, масло.*
Draining Wetlands in Palesse. 1960. *Oil on canvas.*
- 46–47 Беларусь. За ўладу Саветаў. 1966—1967. *Палатно, алей.*
Белоруссия. За власть Советов. 1966—1967. *Холст, масло.*
Belorussia. For Soviet Power. 1966—1967. *Oil on canvas.*
- 48–49 Раніца ў Кастрычніку. Мінск, 1917 год. 1955—1957. *Палатно, алей.*
Утро в Октябре. Минск, 1917 год. 1955—1957. *Холст, масло.*
Morning in October. Minsk, 1917. 1955—1957. *Oil on canvas.*
- 50 Мора. Лодкі. 1956. *Палатно, алей.*
Море. Лодки. 1956. *Холст, масло.*
Sea. Boats. 1956. *Oil on canvas.*
- 51 Капітан флагманскага парахода «Руслан» маёр П. С. Букаеў. 1949. *Палатно, алей.*
Капитан флагманского парохода «Руслан» майор П. С. Букаев. 1949. *Холст, масло.*
Captain of the Flagship Steamer “Ruslan” Major P. S. Bukaeu. 1949. *Oil on canvas.*

- 52-53 Памяці аднапалчан сорак першага. 1973. *Палатно, алей.*
Памяти однополчан сорок первого. 1973. *Холст, масло.*
To the Memory of Fellow Soldiers of Nineteen Forty One. 1973. *Oil on canvas.*
- 54 Мінск. Плошча Перамогі. 1964. *Палатно, алей.*
Минск. Площадь Победы. 1964. *Холст, масло.*
Minsk. Peramogi Square. 1964. *Oil on canvas.*
- 55 Шахтабудаўнікі Салігорска. 1961. *Палатно, алей.*
Шахтостроители Солигорска. 1961. *Холст, масло.*
Mine Builders of Saligorsk. 1961. *Oil on canvas.*
- 56 Партрэт брыгадзіра І. П. Чабатара. 1960. *Палатно, алей.*
Портрет бригадира И. П. Чеботаря. 1960. *Холст, масло.*
Portrait of Foreman I. P. Chebatar. 1960. *Oil on canvas.*
- 57 Завод жалезабетонных вырабаў. 1960. *Палатно, алей.*
Завод железобетонных изделий. 1960. *Холст, масло.*
Concrete Product Plant. 1960. *Oil on canvas.*
- 58 Партрэт В. А. Зяцевай. 1963. *Палатно, алей.*
Портрет В. А. Зятевой. 1963. *Холст, масло.*
Portrait of V. A. Zyatseva. 1963. *Oil on canvas.*
- 59 Алея ў парку. 1958. *Палатно, алей.*
Аллея в парке. 1958. *Холст, масло.*
An Alley in the Park. 1958. *Oil on canvas.*
- 60 Нацюрморт. Кветкі. 1956. *Палатно, алей.*
Натюрморт. Цветы. 1956. *Холст, масло.*
Still-Life. Flowers. 1956. *Oil on canvas.*

- 61 Партрэт дзяўчыны. 1954. *Палатно, алей.*
Портрет девушки. 1954. *Холст, масло.*
Portrait of a Girl. 1954. *Oil on canvas.*
- 62–63 Партрэт драматурга Я. С. Рамановіча. 1967. *Палатно, алей.*
Портрет драматурга Е. С. Романовича. 1967. *Холст, масло.*
Portrait of Playwright Ya. S. Ramanovich. 1967. *Oil on canvas.*
- 64–65 Партрэт артысткі Т. М. Пастунінай у ролі Марфы з оперы «Царская нявеста». 1956. *Палатно, алей.*
Портрет артистки Т. М. Постуниной в роли Марфы из оперы «Царская невеста». 1956. *Холст, масло.*
Portrait of Performing Artist T. M. Pastunina as Marpha in the opera “The Tsar’s Bride”. 1956. *Oil on canvas.*
- 66 Акно. 1964. *Палатно, алей.*
Окно. 1964. *Холст, масло.*
Window. 1964. *Oil on canvas.*
- 67 Акцябронак. 1961. *Палатно, алей.*
Октябренок. 1961. *Холст, масло.*
A Little Octobrist. 1961. *Oil on canvas.*
- 68 Аўтапартрэт з дачкой. 1956. *Палатно, алей.*
Автопортрет с дочерью. 1956. *Холст, масло.*
Self-Portrait with the Daughter. 1956. *Oil on canvas.*
- 69 У майстэрні мастака. 1973. *Палатно, алей.*
В мастерской художника. 1973. *Холст, масло.*
At the Artist’s Studio. 1973. *Oil on canvas.*

- 70 У чаканні зімы. 1973. *Палатно, алей.*
В ожидании зимы. 1973. *Холст, масло.*
Waiting for Winter. 1973. *Oil on canvas.*
- 71 Адчыненае акно. Вясна прыйшла. 1972. *Палатно, алей.*
Открытое окно. Весна пришла. 1972. *Холст, масло.*
An Open Window. The Spring Has Come. 1972. *Oil on canvas.*
- 72 Мінск. Інтэрнацыянальная вуліца. 1949. *Палатно, алей.*
Минск. Интернациональная улица. 1949. *Холст, масло.*
Minsk. Internatsiyanalnaya Street. 1949. *Oil on canvas.*
- 73 Марыначка. 1956. *Палатно, алей.*
Мариночка. 1956. *Холст, масло.*
Marynachka. 1956. *Oil on canvas.*
- 74 У цені. 1939. *Палатно, алей.*
В тени. 1939. *Холст, масло.*
In the Shadow. 1939. *Oil on canvas.*
- 75 Перад дажджом. 1973—1976. *Палатно, алей.*
Перед дождем. 1973—1976. *Холст, масло.*
Before the Rain. 1973—1976. *Oil on canvas.*
- 76 Вясна прыйшла. 1963. *Палатно, алей.*
Весна пришла. 1963. *Холст, масло.*
The Spring Has Come. 1963. *Oil on canvas.*
- 77 Партрэт мастака А. С. Бархаткова. 1955. *Палатно, алей.*
Портрет художника А. С. Бархаткова. 1955. *Холст, масло.*
Portrait of Artist A. S. Barkhatkou. 1955. *Oil on canvas.*

- 78 Поўдзень. 1959. *Палатно, алей*.
 Полдень. 1959. *Холст, масло*.
 Noon. 1959. *Oil on canvas*.
- 79 Поўдзень. Партрэт даяркі В. А. Міхайлоўскай, ветэрана працы. 1975. *Палатно, алей*.
 Полдень. Портрет доярки В. А. Михайловской, ветерана труда. 1975. *Холст, масло*.
 Noon. Portrait of Labour Veteran Milkmaid V. A. Mikhailouskaya. 1975. *Oil on canvas*.
- 80 Лён. 1956. *Палатно, алей*.
 Лен. 1956. *Холст, масло*.
 Flax. 1956. *Oil on canvas*.
- 81 Поўдзень. 1958. *Палатно, алей*.
 Полдень. 1958. *Холст, масло*.
 Noon. 1958. *Oil on canvas*.
- 82–83 На лініі. 1972. *Палатно, алей*.
 На линии. 1972. *Холст, масло*.
 On the Line. 1972. *Oil on canvas*.
- 84–85 Цікавая кніга. 1954. *Палатно, алей*.
 Интересная книга. 1954. *Холст, масло*.
 An Interesting Book. 1954. *Oil on canvas*.
- 86–87 Беларусь — мая песня. Партрэт І. І. Жыновіча і В. А. Бурковіча. 1970—1971.
Палатно, алей.
 Беларусь — моя песня. Портрет И. И. Жиновича и В. А. Бурковича. 1970—1971.
Холст, масло.
 Belarus Is My Song. Portrait of I. I. Zhynovich and V. A. Burkovich. 1970—1971. *Oil on canvas*.

- 88 Партрэт Янкі Купалы. 1972. *Палатно, алей.*
Портрет Янки Купалы. 1972. *Холст, масло.*
Portrait of Yanka Kupala. 1972. *Oil on canvas.*
- 89 «Сонейкам цёпленькім, зеленню вабнаю абдаравала зямельку вясна». 1972. *Палатно, алей.*
«Сонейкам цёпленькім, зеленню вабнаю абдаравала зямельку вясна». 1972. *Холст, масло.*
“The Warm Sun, the Inviting Green Has Presented to the Land Spring”. 1972. *Oil on canvas.*

Навукова-папулярнае выданне
Славутыя мастакі з Беларусі

НАТАН ВОРАНАЎ
НАТАН ВОРОНОВ
NATAN VORANAU

На беларускай, рускай і англійскай мовах

Рэдактар *Л. У. Сідарава*
Пераклад на англійскую мову *А. В. Валасач*
Мастацкі рэдактар *А. І. Бужынская*
Тэхнічныя рэдактары *Ж. М. Бароўская, Ю. М. Раковіч*
Карэктары *Н. Г. Баранав, Л. К. Сямёнава*

Падпісана да друку 22.08.2016. Фармат 60×70^{1/16}.
Папера мелаваная. Афсетны друк.
Ум. друк. арк. 4,68. Ул.-выд. арк. 4,5. Тыраж 600 экз. Зак. 849.

Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства «Выдавецтва «Беларусь».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 1/4 ад 09.07.2013.
Пр. Пераможцаў, 11, 220004, Мінск. <http://belarusbook.by>

Адкрытае акцыянернае таварыства «Паліграфкамбінат імя Я. Коласа».
Пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі выдаўца, вытворцы,
распаўсюджвальніка друкаваных выданняў № 2/3 ад 04.10.2013.
Вул. Каржанеўскага, 20, 220024, Мінск.

ISBN 978-985-01-1186-9

9 789850 111869

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Славутыя мастакі з Беларусі
Знаменитые художники из Беларуси
Famous artists from Belarus

І. ХРУЦКІ	А. КАШКУРЭВІЧ
В. ВАНЬКОВІЧ	Л. АЛЬПЯРОВІЧ
В. БЯЛЫНЦКІ-БІРУЛЯ	А. ГАРАЎСКІ
Я. ДРАЗДОВІЧ	І. БАСАЎ
С. ЖУКОЎСКІ	У. СТЭЛЬМАШОНАК
В. ЦВІРКА	М. МІХАЛАП
А. АСТАПОВІЧ	Ф. РУШЧЫЦ
М. ФІЛПОВІЧ	В. ЖОЛТАК
П. МАСЛЕНІКАЎ	Н. ВОРАНАЎ
М. САВІЦКІ	І. АХРЭМЧЫК
Я. КРУГЕР	П. СЕРГІЕВІЧ

Выдавецтва
«Беларусь»

